

А ви кажете... (збірка)

Остап Вишня

(Вибрані гуморески, усмішки, фейлетони)

Причини й наслідки

Причини

I

— Так як же, діду, на вибори Ради своєї сільської підете?

— Та...

— Що "та"?..

— Та...

— Та що ж "та"?!

— Та хай вибирають, кому там треба!

— А ви не підете?

— Не підемо! Та й чого нам туди йти?.. Виберуть і самі! Не бачив я тих виборів...

Краще посидю та покурю дома...

II

— Дядьку Пилипе! На сходку! Вибирати Раду!

— Та ні, мабуть, не піду!

— А чого?

— Та далеко йти! А воно холодію! Та й погода якась: мряка, та й дощ накрапає!

Посидю я вдома! Хай краще Уляна поськає, а то щось голова свербить.

III

— Тітко, а чого це ви не на виборах?

— Не бачила я ваших виборів?! Та хай вони вам розпадуться! Тут ось до церкви ніколи вискочити, а він із своїми виборами розносився!

IV

— А чого, Свириде Петровичу, вашої на виборах нема? Тепер таке ж пішло, щоб і жінка не тільки ото дітей підмивала, а таки ж щоб і вона знала, як ото в державі справи йдуть...

— А назад пальцями вона не піде?! Вона була й собі рвонулася на сходку, так я її як ірвонув — так вона більше не сіпатиметься! Вона мені вибиратиме отут, а я за неї носи дітям витиратиму?! Я її виберу!

Наслідки

— Неееправильно! Хто їх вибирав? "Товаришу редакторе! Неправильно!" Хто їх вибирав? Що то за Рада? Ряатуйте!

Післяслово

Нові оце перевибори! Так ви й далі ськайтеся!

"Руль" на трупи!

Така вже доля еміграційна розпронещасна! Виють!

Визнання — виють!

З будинку посольського викидають — виють... Т. Красін до Парижа приїде — виють. Виють, і виють, і виють, і виють!

І за що тільки у витті в тому вони, бідолашні, не хапаються?!

Чого тільки, нещасні, не пробують, щоб переконати Західну Європу:

— Та дивіться ж, сери й мілорди, з ким ви справу маєте?!

А сери й мілорди дивляться, дивляться та... визнають... А еміграція виє...

Забалакали про позику для радянських республік. І миттю в таборі білогвардійському форте!

— Рятуйте! Кому гроші дасте?! Ви тільки подивіться! І зразу ж у "Нашому мирі", ілюстрованому додаткові до правокадетського "Руля", з'являються страшні речі... Трупи!

Ціла сторінка сфотографованих трупів великих князів землі російської, замучених більшовиками...

Ось перед вами "князь Костянтин Костянтинович"... Поруч його "в. к. Єлизавета Федорівна"...

Далі "Іван Костянтинович", і "Сергій Михайлович", і "Ігор Костянтинович"...

Геть-чисто всі тобі "князі" з'явилися на сторінках рулівського журналу, щоб залякати всі уряди в усіх закордонних державах...

Навіть сережка перлова з уха "августейшої", знайдена на тім місці, де її мучили, тут-таки подана, а поруч неї портрет самої "государині" з тими самими сережками...

І як подивися — як це все легко зробити!.. Візьміть, приміром, розстріляного фашистами комуніста, сфотографуйте його, а потім підпишіть: "В. к. Ігор Костянтинович"... Колосальне враження!

Після того усі уряди ахнуть, охнуть і... визнають!

Кепські справи білогвардійські, раз на трупа "Руля" повернули.

Коли живими нічого не зробили, навряд щоб мертві допомогли.

"Пожалуйте"

Симон Петлюра звернувся до румунського уряду з пропозицією організувати з недобитків його армії корпус і доручити йому охороняти бессарабський кордон. Румунський уряд поставився до пропозиції Петлюриної позитивно.

З газет.

Здрастуйте, Симоне Петлюровичу! Здоровенькі, значить?! Ну й слава богів!

Де це ви весь час перебували, що не чуто щось вас було?!

Готувались усе?

Довгенько щось... Ми вже п'ятиріччя Радянської влади в себе одсвяткували, а ви мнетесь...

Румунію, кажете, захищати збираєтесь? А як же Україна?

Конає ж вона, сердешна, у передсмертнім конанні конає, а ви за Румунію беретесь...

А нас же хто захистить?

Чи то, може, військові хитрощі, тактика така: своє славне військо на румунським кордоні виладнувати й потім уже:

Гей, чи пай, чи пропав, Вдруге не вмирати! Вдаримо в гармати!

Так?

Тоді інша справа...

А то в нас якраз оце дітки по українських школах вчать, до засівної кампанії готуємося, Ради обираємо, низовий апарат поліпшуємо...

Українізацію переводимо, словники живої української мови видали.

Видавництво поширюємо, молодь вищі школи закінчує, щоб потім на село двинути, Україну нашу доценту вже доруйнувати...

І таке тут у нас, на Вкраїні нашій, на "чайці небозі", робиться, що не доведи господи!

Потяги ходять, аероплани літають, пошта налагоджена, газет на Вкраїні маємо мільйон тиражу, театри українські в кожному великому місті організовуємо, кіно на село кидаємо, хати-читальні позаводили, селянські будинки будуємо, землю до порядку призовимо, меліоративні товариства позаснували, кооперативна мережа селами та хуторами поволеньки стелеться...

Заводи, Симоне Петлюровичу, гудками гудуть, спати нам не дають та сизим димом наше небо блакитне закурюють!

Такий сум! Такий жах!

Де ви були забарилися?

Якраз оце саме час вам чи з поляками, чи з румунами, чи з болгарами, чи з греками, чи з ким хочете йти Вкраїну урятовувати!

Ми ж хіба не розуміємо: чи можна ж таки спокійно вам на цеє все дивитися, коли біля вас там на еміграції чоловіка з п'ятнадцять, а може, й менше, "директорів департаментів" без посад позалишалося?!

Як ви досі все це терпіли, Симоне Петлюровичу?

Скоріше йдіть!

Визволяйте! Рятуйте!

А коли й тепер не пощастить, приїздіть до нас на "сільського виконавця". ("Сільський виконавець" — по-нашому, радянському, щось подібне до того, що по-вашому, петлюрівському, звалось "соцьким"). Сурйозна посада!

І серйозніша, й почесніша, ніж "головного отамана"...

Тільки не заплутайтесь, як на ту посаду прохатиметесь, бо Матвій Свиридович казав оце мені:

— І що воно за знак: цілу Україну з Петлюрою визволяв, а призначили за виконавця — не втну! Об'язаностів много, населеніє ремствуєть, а я не вправляюсь! Доведеться в одставку йти!

Вважайте й ви, Симоне Петлюровичу! Бо ж самі знаєте, що іноді путнього кілочка до грабель значно тяжче зробити, ніж за головного отамана бути!

Чекаємо!

Круті часи

— Це серйозно?

— Що "серйозно"?

— Оця постанова Наркомпраці й Робітничо-селянської інспекції про "трудоу дисципліну серед службовців"...

— Серйозно!

— І ото рівно о десятій годині я мушу на праці бути?

— Рівно!

— А як я засплю?!

— Як це так: "засплю"?

— А як у мене вдача така, що я щодня засипляю?

— Не знаю, як воно буде...

— Свинство! То чистять, то скорочують, то приходь їм о десятій годині!

— Так не приходьте!

— Так пишуть, що звільнятимуть!

— Так приходьте!

— "Приходьте". Добре вам говорити "приходьте"... І що воно й за народ такий?!

На півгодини праці збільшили...

Та ні попоїсти тобі, та ні вискочити тобі по коридору пройтись! І сиди, і сиди, і сиди! І працуй, і працуй, і працуй!

— І сиди! І сиди!

— Свинство!

І побігла моя знайома, і руками, голубочка, замахала.

* * *

А справді ж часи настали! Куди тільки воно все це йде, куди прямує?! Помилуйте: в радянській (в радянській!) установі й отакао дисципліна! Отака-о каторга!

Так скажіть же, будь ласка, чим же відрізнятиметься тоді радянська установа від тої, що ото:

— Ах, вспомніш, как раньше работали! Чим?!

І що ж тепер оті робитимуть, що:

— Служу! Конечно, служу, ибо надо же чем-нибудь жить! Больше, положим, хожу,

чем служу!

Що, питаю, вони робитимуть?! Плакатимуть!

— Помилуйте! В радянських установах — і такі порядки! Круті часи! Жорстокі часи!

Прощай, коридоре! Прощай, дзеркало! Прощай, дорога убиральня!

Горе

(Бувальщина)

І от, значить, заснувалося на селі (на якому? А хіба не все 'дно, на якому селі!) кредитове с.г. товариство... І вивіску вивісило, і правління обібрало... І сказали члени того товариства своєму правлінню:

— Працуй! Працуй добре, щоб жилося нам краще! Бо кредит для селянина діло велике!

І правління сказало:

— Працюватиму добре! Бо кредит для селянина діло велике! Про це й влада Радянська знає і суми для кредиту відпускає не маленькі! Не хвилюйтесь — працюватимемо!

— Працюйте, товариші правління... То таки влада владою, а ви й самі не спіть та ініціативу Показуйте, бо без самодіяльності смерть вам і смерть нам!

— Не турбуйтеся, громадо, на те ми й правління, щоб самодіяльність свою виявляти...

І почало правління працювати. Засідає правління. І говорить голова:

— Завтра виїду до міста! Треба потурбуватись, походити, похлопотати, бо під лежачий камінь і вода не біжить...

— Поїдьте...

— А член правління хай у район поїде... Сидіти не треба, треба працювати...

— Хай поїде...

І входить рахівник...

— Не їдьте, голубчики! Допоможіть, бо не впораюсь! Порятуйте мене!

— У чім справа?

— Відчити треба писати!

— Які відчити? Ось які:

Українбанкові — 2 прим. Райсельспілці — 2 прим. Інспекторові НКФ — 2 прим. Окрвиконкомові — 2 прим. Укрсельбанкові — 2 прим. Райвиконкомові — 2 прим.

І всі вони з детальним балансом, з відомостями призначення сум, з справками про кредит і т. ін.

Крім цього, інспектура НКФіну вимагає іменні списки членів това... А їх у нас п'ятсот чоловіка. Треба п'ятнадцять сторінок писати, цілого аркуша...

— Ну гаразд. Допоможемо. Напишемо, а потім поїдемо... Не поїдемо, мабуть...

— Чого не поїдемо?

— Бо підскочить другий місяць, доки це скінчимо! Відомості щомісячні...

— А коли ж діло робити?

— Не знаю, голубчики...

— Ну робіть ви, а я, як голова, поїду...

— Не поїдете...

— Чому?

— Ревізори їдуть.

— Які?

— Завтра інспектор Губсельбанку, позавтрьому — інструктор Райсельсоюзу, потім інспектор РСІ, потім інспектор НКФіну, потім особлива комісія з округу, потім масова ревізія, потім інспектор Укрсельбанку...

— Перебуду, потім поїду...

— Не поїдете, бо як скінчить інспектор Укрсельбанку, приїде якраз інспектор Губсельбанку.

— Спочатку, значить?!

— Спочатку!

.....

Так правління як сіло та як заплакало..

А ви кажете...

От вам і "ісходящий"...

"Ісходящий", кажуть, ерунда! Сів, записав, зареєстрував, число проставив, у конверта заліпив, чирк-чирк! — і все!

Не трудно!

І не трудно, і, головне, не відповідально!

А от воно й не так.

Виявляється, що відповідально, і навіть дуже!

Іноді, братці мої, забалакається "ісходящий" та не туди й заліпить...

Боже мій, скільки тоді халепи, скільки резолюцій і скільки підметок поб'ють "народні обранці", доки прийдуть до редакції й скажуть:

— Пропишіть!

Клопоту тоді не обберешся!

От, приміром, так.

Губвиконком вирішує справу й пише протокола.

Слухали

Про знесення огорodів у зв'язку з будовою II державного пос'олка біля колишніх Малинівських казарм.

Ухвалили

Компенсувати власників знесених огорodів в сумі 573 карб. 12 к. згідно з. калькуляцією.

Губвиконком для державної справи забрав огороди й заплатив за них власникам.
Правильно.

Далі пишеться виписка з того протоколу.

В цей час реєстратор забалакується й ліпить тую виписку не в той конверт.
Виписка йде через райвиконком у село Малинівку, Чугуєвського району.

А колишні Малинівські казарми в Харкові.

У селі Малинівці одержується протокол.

Читається той протокол, й починається радість: 500 карбованців з неба впало!

Збирається громада, вибираються представники, дається їм доручення, і
посилаються ті представники до губернії.

— Ідіть і гроші беріть!

Ідуть представники. Приходять.

Ну як звичайно: Кімната

№ ...

Потім:

Кімната № ...

Потім:

Кімната № ...

Потім вони їдуть додому, в Малинівку...

Потім вони приїздять ще сім раз! Усього вони, значить, приїздять вісім разів у
губернію...

Поклали їм на їхніх папірцях вісім резолюцій (на письмі!)...

І досі їм кажуть:

— Які огороди?

— Та дивіться ж, написано!

— Справді, написано! Гм!

— Підіть іще до інженера...

Пішли.

Інженер пише:

"Містки будував — правда! Але не через огороди, а через річку! Огородів не
зачіпав!"

— Гм!

Та вже за восьмим разом:

— Мабуть, непорозуміння! Це не та Малинівка!

.....

От нам і "ісходящий"!

Людина ніби й непомітна, а бачите, що наробила: ціле село на ноги поставила, вісім
резолюцій через неї писали, вісім разів селяни до губернії їхали...

Он як!

Підвищити б її на два розряди!

Як? — Отак!

На вулиці Карла Лібкнехта, № 13, у Червоному будинку, це було. В Харкові.

У будинку тому, як сходами на другий поверх ізійти, — так просто там перед вами зала така велика, а як у залу ту ввійти, так ліворуч будуть "Вісті ВУЦВКу", три кімнатки — одна кабінет редакторів, а друга — там же, і інформатори, і перекладачі, і завід, відділом, а третя — там секретарі... А поруч — там комісарова Маруся кричить, і пелюшки сохнуть, і борщ вариться, зверху Костуся (служниця) живе, а до неї круті сходи з поручнями, а на поручнях комісарів Мишко сидить. Сидить, сидить, а потім — фррр! — поїхав на поручнях пюзом... Спускається хлопець... Це — ліворуч, як у залу ввійти...

А праворуч, як у залу увійти, — двері за склом. Як одчинить ті двері — там стіл стоїть на "тумбах", а другий — "конторський", а під стіною канапа, шкірою оббита, а в канапі тій на спинці хтось на чоботи шкіру вирізав, а на канапі людина лежить — одна нога в сандалії, а друга в калоші...

То — редакція "**Селянської правди**"...

А людина — то редактор "Селянської правди" С. В. Пилипенко...

А калоша на нозі — то чобота не можна одягти, бо рани тривожать... А рани — то штука військова і штука серйозна... Рани — вони як почнуть, особливо після тифу, так дуже довго ниють і ятряться... І людина тоді шкандибає, гурчить, світиться вся... А як устає, так за щось держиться, бо хитається...

Так ота кімната ліворуч — то й є редакція "Селянської правди"... Одна кімната й два столи, та канапа з вирізаною спинкою. Стільців — два... А як третьому кому сісти треба, то на ріжку на столі половинкою причепивсь і пиши...

Це було в травні 1921 року...

Уже "Правда селянська" була, не "Біднота", а "Правда"... Одчинив якось двері в редакцію.

— Здрастуйте!

— Ну да! (Це так із канапи).

— Редагуєте?

— Ну да!

А потім з годину мовчали. Я сидів та курих, а редактор лежав та курих... А по хаті мухи гули... Ганяти було нікому, бо секретар не прийшов і перекладача не було... І інформатора не було... Були, та ввечері... Оксана Христова була та Горбань Коля (тепер уже на професора вийшов)... А вдень не було...

Сиділи, значить, і мовчали...

— Ну так як воно? "Селянська правда", значить?

— Ну да!

— Для селян?

— Ну да!

— Мову треба!

— Ну да!

А у вас воно здорово виходить! У вас особисто!

— Ну да!

— А решту треба якось, знаєте, щоб отой...

— Ну да! Нема кому! Треба когось! Може б, ви?

— Та хто й зна!

І замовкли... Сиділи й мовчали... А потім:

— А давайте спробую...

— А спробуйте!

— Як утну, то втну! А як не втну, так тоді пробачте... Бо — селянська газета... Це не той, щоб отой, а той, щоб отой, знаєте...

— Ну да!

А на другий день уже "пробував"...

Сидів за столом на "тумбах", дививсь на списаний папір і думав:

"Господи ти, боже мій! Кого ж і з ким тут злучать перекладач збирається?" На "інформатора" мене тоді "висвятили"... І на редактора та популяризатора мови...

А стаття якраз попалась спеціальна: "Случная кампания".

Хоч воно вже тоді й час такий був, що корови всі побігали, та то нічого — 1921 року траплялося, що влітку про ярову сівбу писалося...

Так дививсь я на ту "Случную кампанню" й думав:

"Не буде телят у нас! Як так перекладатимемо та друкуватимемо, а дядько послухає та по-нашому робитиме, то вб'є бугай дядька, щоб не перебаранчав йому дядько й не совався з нашими порадами".

Думав я:

"Та невже ж таки щоб повести до бугая корову, так треба отаких слів нагородити?!"

— Не буде, — кажу, — Сергію Володимировичу, телят на Вкраїні, як отакою мовою писатимемо!

— А ви так виправте, щоб телята були! Виправляв. Не знаю, чи були з того телята, а виправляти виправляв.

Виправляв та казав перекладачам:

— Голубчики, перекладайте так, щоб корови ялівками не залишались!..

Де ви тепер, товариші наші перекладачі хороші?!

Хай у наш п'ятирічний ювілей вам легенько тикнеться!

Якби ви знали, скільки веселих годин ви давали нам у редакції, коли ми було статті ваші перевіряли!

Скільки раз редактор качався на канапі, за живота хапаючись, а я з крісла падав, регочучись...

Живіть та радуйтеся!

* * *

Так ото й почалося...

Завелася пружина, закрутилася, та так цупко, та така вона, пружина та, велика,

що ось уже чотири роки, зо дня в день, з вечора в вечір, а вона не розкручується, а, навпаки, більшає, міцнішає, тужавішає...

І столів уже в редакції чимало, і кімнат чимало, і контора, і експедиція, а люду більше, а люду все більше, — і стільців не вистачає, хоч уже дюжинами налічуються, і столів мало, хоч за десяток давно вже перескочило, і стіни в кімнатах роздаються, хоч і кімната не одна вже...

І бігаємо, і просимо, і стукаємо:

— Поширитися треба!

А "Селянська правда" наша по Україні попливла... Колись капала, потім струмком. Із ротаційної машини побігла, а тепер уже річечкою біжить...

На велику ріку вибиваємося, бо річище широке маємо... Полилося. І не припиниться!

А скільки разів було так: іде, йде, йде — і раптом здавати починає... Капати починає...

То гроші, то папір, то друкарня, то просто комусь наснитися, що припинятися пора нам...

Тоді бігаємо, рвемось тоді, доклади пишемо, говоримо, живота тугіше підтягаємо — і... робимо...

Тоді сумно в редакції...

Як стали 1923 року в травні на місяць — тоді журно було...

— Невже назавжди?

І платні свої не брали... Підтримати треба "Селянську правду" було...

Всі, як один, од платні відмовилися...

Не хвалимось цим, бо любили "Правду" свою... А кого любиш, тому допомагаєш не задаючись... їй гірко було — і нам гірко... їй добре — і нам добре...

Так і жили...

А потім — ожили, та так ожили, що вже ніяка сила не зборе нас...

Сількор прийшов...

А з сількором легше... З сількором уже зовсім добре... Колись було таке:

— Та напишіть, товаришу, будь ласка, бо щось із матеріалом сутужно!

А тепер:

— Ну куди його містити? Ну що його робити? Треба десять "Селянських правд", щоб умістилося!..

А воно ллється! А воно ллється!

Що зробили?

Хто й зна, що ми зробили...

То вже не нам про те судити, не нам вирішати...

То вже читачева справа!

Сказать, щоб дуже нас лаяли, — не можна...

Значить, ніби робили те, що треба!

А втім — рішайте самі!

Знайте тільки — по щирості це говоримо:

— Працювали! Робили! Їй-бо, робили! Не гуляли! А ви читали!

Чого воно так?

Давайте, щоб довго не балакати...

Що краще — чи гуртом хазяїнувати, чи поодинці?

І всі зразу в гомін:

— Поодинці краще! Що там ви з своїм гуртом? Не знаєш, де твоє, а де Степанове! То я сам і зробив, сам зробив, — воно моє! Проробив — сам за це спокутую, ніхто мені голови не милить! Поодинці краще! Он як у старовину хазяї жили — усього по шию. І хазяїнували самі! Геть гурти ваші к бісу!

Добре! Геть, так і геть! Поодинці, так і поодинці! Гаразд! Раз так — колективізацію коліном... Так тоді ж слухайте.

1. От ви збираєтесь випити. Просто собі з якоїсь там причини (ну храм у вас чи там зіздини)... Так чого ж ви самі не сідаєте за стіл, не наливаєте чарки й не хилите, яєчнею закусуючи?..

Чого обов'язково круг столу сидить чоловіка п'ятнадцять люду, і ви ото весь час:

— Будьмо! Хай вашим ворогам ікнеться! Веселіш у гурті?

Тут колективізація, значить, штука підходяща?!

2. Ходім далі.

Луки косите ви... Так чого ж ви тоді чоловіка двадцять-тридцять люду йдете ручку, та ще й отамана такого вибираєте, що коса аж реве!

Веселіш діло йде?

Колективізація тут підходяще діло?

3. Ходім далі.

Плоскінь брати, коноплі мочити, хату нову мазати... Чого жінки та дівки гуртом збираються та товчуть глину біля хати по самісінькі, хай бог простить, попідтикаючись?

Краще діло йде?

Колективізація...

4. Одлатати когось дужчого за вас треба... Колективізація...

5. Парубкувати... Колективізація...

6. Досвітки... Колективізація...

7. Співати... Колективізація...

А як хазяїнувати, чого ви зразу всі: — Ік бісу! Не треба нам колективів! Чого?

Щось воно ніби не той... не в'яжеться: скрізь колективізація, а як до хазяйства — к бісу... Значить...

Значить, отих усіх болячок на селі, що про них сьогодні селяни пишуть, можна б і позбутися, якби всім разом узятися...

Не зразу, звичайно, а поволеньки... А все ж скоріше, як самому...
Подумайте...

"Недалечко червоне яєчко"

Христос воскрес із мертвих! І це щороку...

Ми трохи ніби рано про це почали, бо ще тільки середохресний (чи як там його кличуть) тиждень минув, — так це навмисне робиться, щоб дати можливість людям православним як слід до свята приготуватися...

Щоб потім уже, як воскресне, не бігати, висолопивши язика, по сусідах та не благати:

— Чи не дали б, сусідонько, дріжджів?

— Закинув старий колуна кудись! Позичте, кумасю, а я вам за це здороу трішки!

Треба заздалегідь бути готовими.

Що ж його робити, щоб як слід Христа воскреслого уславити?..

Ну ви ж, я думаю, з жилавого понеділка вже потроху готуетесь?

Живота виготовляєте до великодня?

Як ні, то поспішайте... Треба, щоб порожній був...

Бо самі ж розумієте, що свято дуже велике — наїстись треба так, щоб аж гуло в животі...

А головне, щоб усе було, як у людей... І щоб порося, і щоб ковбаса, і, найголовніше, ота — оковита щоб була... Без оковитої ніякого воскресіння бути не може...

Святить це все треба. Святить усе... Як кісточки з свяченого поросяти залишаться — у стіг їх потім покладете, щоб миші збіжжя не їли...

Їхатимете паску святить — не беріть із собою малих дітей — погубите по дорозі...

Бо знаю ж: не встигне піп водою на вашу паску хропонуть — ви зразу ж за паску та на воза:

— Н-но!

І вскач додому...

Сам бачив, як колись біля церкви батьки дитину забули...

Та воно й зрозуміло, бо поспішаєш додому розговлятися — коли там уже за тих дітей думати...

А як уже й візьмете Пріську, то, їдучи з церкви додому, посадить її в передку, бо випаде, як у задку приткнете...

Святкуйте не менш як тиждень... І боже вас борони в цей час за якусь роботу братись...

Коли б, приміром, сівба настигла чи щось інше — не робіть, гуляйте!

Потім воскреслий Христос вам насінневої позики з неба пришле...

Бог завжди допомагає...

Тиждень лісу

Тиждень лісу...

Ніде правди діти, чесонули ми, грішні, під гарячу руку в революцію ліски! Ох і чесонули!

їдеш, бувало, селом або йдеш — під кожним тинем колодочки лежать... Рівненькі та ловкенькі,... А тепер зирк:

— Дубця вирубати, щоб "спеціальне виховання" Йванькові зробити, нема де...

Нема лісу...

Так отепер, виходить, садовити ліс треба... От і Тиждень лісу...

Так знайте, люди добрі, що Тиждень лісу проводиться не для того, щоб на цілий тиждень замкнути хату, забрати все посемейство, з кумами й підкумками (закваску заквасити перед тим), виїхати в ліс, викопати ямку, поставити куба з добрим змійовиком...

Сиди, собі у лісі на рядні, воно собі капає, а ти собі співаєш:

Ой хто в лісі, озовися! І так цілий тиждень...

А потім приїхати додому, і коли питають: "Де, Степановичу, були?" — "Тиждень лісу оце провадив! Хороша штука... Жалько, що тільки тиждень! От якби місяців хоч зо два!"

Так не для цього, кажу, цей Тиждень лісу...

Тиждень лісу для того влаштовується, щоб цілий тиждень ходити по селу з кутка в куток і говорити:.

— Що ото ви, куме; дерево садовити збираєтесь? Киньте! Це й дурний так ліс завести може! От хай само дерево виросте, а я тоді зрубаю! Ото ліс!

Для цього Тиждень лісу.

Як одне теля одного дядька било (Чистісінька правда)

Знайшлося в Семена Івановича Гуляя (розуміється, в його корови, а не в нього) теля... Риженьке, лисеньке, на правій нозі біленька пляма...

Знайшлося, мекнуло, корова його язиком облизала, воно собі й заснуло...

Потім прокинулося, пописало трохи матір, ще раз мекнуло й сказало:

— Господи, благослови! Будемо рости та на корову вибиватися...

І почало теля рости...

Росте собі й росте. У пастівнику пасеться, матір ссе, хвостом крутить, дровичиться іноді.

Одне слово, росте так, як і кожному теляті рости треба...

І от зустрілося воно, теля те, на пастівнику з другим телям...

А друге те теля було рябе, блискуче, з шерсткою кучерявою, крутозаде й веселе...

Підійшло Гуляєве теля до того, до другого теляти:

— А давай, — каже, — поміряємося.

— Давай, — друге теля каже... Помірялись...

І побачило Гуляєве теля, що воно на чверть нижче, що воно засмоктане й худорляве, як драбина... Питає Гуляєве теля в того, другого теляти:

— Коли ти знайшлось?

— На Великдень!

— А я в піст! Так ти молодше від мене. А чого ти більше?.. Проста в тебе мати?

— Проста.

— Гм...

— Мати-то в мене проста, — каже друге теля, — так батько симентал іч радгоспу...

А в тебе батько бузівок сопливий.

Та хмикнуло презирливо симентальське теля на Гуляєве теля, задрало хвоста й побігло...

Замислилося Гуляєве теля...

А потім того стрепенулось і пішло додому...

Увійшло в двір, дивиться — Семен Іванович, хазяїн тобто, свиням помії несе...

Теля як розженеться, як дасть Семенові Івановичу під душу, так той так навznak і ляснув...

Упав Семен Іванович — лежить у помиях...

А теля подивилось йому в очі, мекнуло та:

— Злучатимеш мою матір з бузівком? Кажи, га?!

— Не злучатиму! Тільки не бийсь!

— То-то ж!

І побігло.

Три дні Семен Іванович лоєм під душею натирав, доки одійшло трохи.

Понад туманами

(Перша аероподорож)

І

Коли вас починають штовхати під дев'яте ребро з обережним криком:

— Уставай! Уже авто під'їхав!

Ви схоплюєтесь, продираєте очі й кажете:

— Їй-бо, я не боюсь!

— Одягайсь, одягайсь — чекають же!

Одягаючись, ви думаєте про те, що сьогодні ви перший раз летите на аероплані, натягаєте сорочку на ноги, а голову намагаєтесь усунути в ліву штанину. Це у вас ніяк не виходить, ви стрибаєте на одній нозі по хаті, нервуетесь і лаєтесь:

— Чого вона таку тісну сорочку пошила?

Потім, одягнувшись кінець кінцем, хапаєте під пахву базарового кошика, а портфеля кидаєте на плиту.

У вас висмикують кошика, дають у руки портфеля й кажуть:

— Не стрибай же на ходу, будь ласка, а то ще на рейки потрапиш!

— Та я на аероплані! Які там рейки в лихої години?! Повітрям лечу! От!

Потім похапцем прощається і ще раз каже:

— Їй-богу, я не боюсь! Бувайте!

Біжите до дверей і б'єте двері коліними й грудьми... Б'єте довго й уперто.

— Одщепни заціпку.

— Ага! Бувайте...

Трясти вас починає, як тільки ви сіли на авто... Ви дивитесь на небо й думаєте: "І чого ж воно, господи, отуди так високо?" І обережненько до товариша, що по вас заїхав:

— Туман... Може, не полетить?

— Полетить...

— Полетить... А як він полетить? Високо?

— Високо полетить...

— Високо полетить... А низько не літає?..

— Високо літає...

— Високо літає... А харашо, мабуть, як високо літає?.. І не страшно, мабуть, як високо літає?..

— Ні, не страшно!

— Як і високо — не страшно? А як низько, так теж не страшно?

— Високо літає...

— Високо літає... Отам? Угорі?..

— Ну да!

Ви дивитесь угору, стежите, як летить ворона, придивляєтесь до тої ворони, і хочеться вам по-воронячому затріпати руками... Як крилами...

Аеродром...

Розкинула крила над зеленим споришем велика зелена птиця...

Коло птиці люди ходять...

— Здрастуйте! Зараз полетите! Будь ласка, в контору... Важать вас, які ви на вагу...

— А скажіть, будь ласка, пасажирів уже не прив'язують?..

— Ні, не прив'язують...

— Не прив'язують... Так, значить, вони неприв'язані й летять?..

— Так і летять.

— Он як... А якби прив'язать, так полетіли б?

— Навіщо ж прив'язувать?.. Кабінка там, вона щільно зачинена. Ви собі сидите й летите...

— Сидячи, значить, летять? Он як... А двері щільно зачинені?..

— Ну да, щільно...

— А то воно, знаєте, двері одчиняються... Воно, знаєте, сидиш, летиш... Неприв'язаний летиш, бо тепер уже вдосконалено, вже тепер не прив'язують... Так той... Може ж трапитись пасажир, котрий боїться, а воно, знаєте, двері одчиняться, а

пасажирів тепер уже не прив'язують, бо тепер уже вдосконалено...

— Та не бійтесь...

— Я не боюсь... Чого б я боявся?..

І ходите ви круг зеленої великої птиці, що розкинула могутні над споришем крила...
Ходите, мацаєте її, гладите, сіпаєте за якісь дротики...

— Оце аероплан?.. Іч який... Великий аероплан... Він оце й полетить?..

— Він і полетить.

— А як він летить?

— Розженеться, пробіжить і підноситься...

— Отуди біжить?

— Ну да...

І дивитесь ви на зелене поле, куди аероплан побіжить, і чогось вам на думку спадає шалене бажання самому дременути на зелене поле, а потім повернути на сошу й ударить сошею, не озираючись...

— А скільки сил?

— Двісті шістдесят... Мотор "ролс-ройс"... Англійський.

— Сильний, значить... Високо, значить, може... А як менше сил — тоді нижче?

— Ні... Можна й на менше високо...

— А система яка?

— Дорнье-Комета Х2... Дві тисячі двісті обертів за хвилину... Сто двадцять верстов за годину.

— Швидко, значить?.. Он як...

— Прошу сідати.

— Зараз-зараз... Це Укровітрошляху апарат?..

— Ну да! Прошу, товаришу, сідати.

— Зараззараз... А це крила?

— Ну да! Прошу, товаришу...

— Зараз-зараз... А це стерно?

— Ну да... Прошу, товаришу...

— Зараз-зараз...

І входите ви в кабінку...

А вам так хочеться ще розпитати... Вам так хочеться ще постояти, побалакати. Цікава-бо штука аероплан... Нова штука... Така штука, що моя птиця літає, а ви на ній...

Кабіна...

Може, два з половиною аршини завширшки, а три аршини завдовжки... А може, менше, а може, й більше — не міряв... Вікна в кабінці праворуч і ліворуч, завісочками позапинувані... Спереду в кабіні канапка на два чоловіки і ззаду — на два чоловіки... А посередині порожньо — там, як люди посідають, там їхні ноги... Праворуч — двері... В ті двері пасажири заходять, коли летіти збираються...

На задній стінці правила повішено, чого робити не дозволяється... Не дозволяється

цигарок палити, гвинти одкручувати, шасі перепилювати, "рятуйте, хто в бога вірує" кричати, горілку пити, штрикати голкою пілота у віконце: постій, мовляв, голубчику, я додому хочу!

Ікон у кабінці немає... Молитися господові богів можна в куточок.

Хапати за руку сусіда, проказуючи: "Боже мій! Боже мій! Уже падаємо!" — не можна.

Сусіда може вдарити. За це він ні по яких кодексах не відповідає...

Сіли ви... Отут уже починається...

Тут пасажир, котрий дуже боязкий, сіпається до дверей...

Отут якраз воно й загуде... Загуде, затріщить, мигнуть перед вашими очима ангари... Вас понесло.

Пасажир, котрий боязкий, дивиться на сусіду, і в очах у його такий знак запитання, як каланча...

— Уже, значить, нас полетіло?

А оте, на чому вас посадили, м'якими стрибками, з веселим рокотом, по м'якому зеленому килимові котить... Ви — зирк праворуч, Зирк ліворуч, а воно котить... Потім стало... Ви до дверей...

— Уже прилетіли?! Як швидко!

Ех, у цей момент як залопотить же воно! Як же ж і затріщить!.. Вихором летять повз віконечка трісочки, камінці, бадиллячка, грудочки...

А оте, на чому вас посадили, вперед ірвонулось! Ірвонулось і помчалось!

І от якийсь легенький пантерячий скік, виверт якийсь ледве помітний, і весь ваш страх... Ні, що я кажу: "страх". Уся ваша хоробрість од шиї, од голови, од грудей — вона, хоробрість ота ваша, наниз посунулась... Посунулась і примостилась у вас же таки всередині, тільки на отоманці й у черевиках...

Під вами, товариші, земля залишилася...

Падає земля од вас кудись туди вниз, падає швидко, невпинно падає... Вся земля, скільки ваше око її вхопити може, униз мчить. Меншають хати, дерева зеленими кучерями закриваються, коні на шурів перекидаються, люди ляльками робляться, струнками вузенькими лінійками простягаються вулиці, вздовж і впоперек якісь лялькові будівлі прорізаючи... А гіподром, де кінські перегони неділями влаштовуються, — так гіподром той не широкий шлях, а кинутий на зеленім килимі мотузок... А може, не мотузок, в попеляста гадюка великим колом скрутилася і серед левади спати лягла...

А далі під вами хтось із великого глечика молоко розлив... То туман на Харкові сидить.

Ви вже не на землі, а над землею... Ви в повітрі... Ви там, де, може, були тільки секунд п'ять, та й то в дитинстві, коли летіли з дуба од сорочачого гнізда.

Ви залишили під собою те, на чому кількадесят років збивали підметки, натирали мозолі, скорочувались за штатами, хвилювалися за ставку...

Ви залишили під собою те, з чого заздрісно дивилися на задрипаного горобця, як

він із вашого смітника летів на сусідську клуню і, летячи, весело цвірінькав.

А пригадуєте ви собі такі хвилини, коли, лежачи горілиць на леваді, ви десь у недосяжній блакиті намацували прижмуреним оком шуліку, що гордо кружляв над вами, із вас таки ж і посміхаючись?

Пригадуєте?

Так майте ж на увазі, що то ви тепер за того шуліку правите, що то ви тепер прижмурюєте десь у блакиті заспане око й, посміхаючись, дивитесь на дзвіницю, що, як Пилип з конопель, виткнулась із купи будинків...

Ви — летите...

Ви за кілька хвилин перестрибуєте через Харків, де ще вчора хекали, висолопивши язика, щоб за півгодини, спотикаючись і на себе подібних натикаючись, перебігти з Гончарівки до редакції...

А тапер отак:

— Рррааз!

І нема Харкова...

Так тільки оддалік маячить щось, білим молоком залите... Так тільки щось там залишилось таке невиразне... Купка якась будинків манісінських, якісь поміж тими будиночками стежечки, на будиночках на тих якісь пущьверіночки димком пшикають...

Як це по-земному зветься? Бовдури?

Ви — летите.

II

Ви — летите...

Чи страшно, питаєте?

Хто боязкий, тому дуже страшно.

Хто не дуже боязкий, тому не дуже страшно.

Хто хоробрий, тому зовсім не страшно.

Одно тільки вам і скажу: моїй прабабусі, як уводили її у вагон, так хусткою щільно очі зав'язували... Інакше ніяк не хотіла у вагон улізти. Сіла на пероні й каже дідові:

— Голубчику, я краще пішки... Воли — та й ті іноді дрочаться... Ти їдь машиною, а я потихеньку прийду...

Бачите, яка штука: і воли іноді дрочаться. А аероплан не воли... Він таки трохи до волів подібний, — воли ревуть, а він гуде, проте різниця все-таки між аеропланом і волами чималенька...

Ох і страшно ж!

Ви ж подумайте: сидите в кабіні, а воно летить... Летить і гуде. Швидко летить і швидко гуде...

Трудно, звичайно, описати докладно, до чого літання подібне.

Щоб яскраво уявити собі цей процес, зробіть ось що: сядьте на канапі в хаті в себе й попрохайте тітку й тещу, хай з півгодини погудуть над вухом... Перед тим програйте в казино місячну платню... Точка в точку, як на аероплані... Тільки й того, що аероплан гуде далеко тихіше й приємніше...

Крім того, ви, сидячи на канапі, ненавидите тих, що гудуть, і хоч потихеньку, та таки лається, а аероплана ви любите... От любите — й квіт!

А пілота просто боготворите... Ви дивитесь у дірочку на його спину, і вам так хочеться його обняти, притиснуть і прошепотіти на вухо:

— Любий мій! Коханий мій! Ти ж... не падай! Скачать вам по правді — сидите, як у хаті. Тихо й спокійно. І не струсне вас нігде, й не качне...

Сидиш, очі розплющивши, й дивуєшся: "Невже1 летиш? Не може бути!"

І тільки униз глянеш — бачиш, що таки летиш... І здорово летиш...

Біжать за тебе якісь чудернацькі чотирикутники: зелені, жовті, сірі, чорні... То клаптики землі.

А он покручена якась срібляста гадючка... То — річка...

І все таке маленьке, таке рельєфне, таке дивовижне й незвичне...

Он на зеленому тлі — купка бліх... А біля їх якась лялька совається з малісінькою патеричкою в руках... Що воно за штука?!

Вівці!

Та й манісінькі ж які вони!

Он череда з мініатюрних сірих, білих, чорних, рябих корівок...

А шляхом, таким вузесеньким, вузесеньким, тарадаєчка, така, як коробочка од гільз, котить... А в тарадаєчку хтось kota застріг...

А лялька kota того поганяє...

І думаєш собі: коли ж ото ляльки на котах почали їздити?

А як глянеш уподовж — плахта! Величезна плахта... А на плахті на тій хтось купки манюньких біленьких хаточок понабудовував...

Дивні діла твої, чоловіче!

Полтава!

Пізнав... Здорово поменшала. Зразу видко, що на округу йде... Де ж таки їй, такій мініатюрній, за губернію правити... І Ворскла побігла таким біля неї біленьким рівчаком... От узяв би й перестрибнув!..

І знову плахта. І знову біжать зелені, чорні, сірі чотирикутники...

А іноді серед їх, чотирикутників тих, зелений або чорний великий шмат — то радгоспова земля нивки селянські розсунула...

От під вами величезна чорна хустка, а на ній гурт манісіньких дівчаток з біленькими голівками... Бурякова плантація...

Лубни!

Пізнав... Сула їх обіймає з одного боку... Пригорнулась одним берегом і простяглась далі луками...

Летимо над колією над залізничною...

Отакінька колія... Рейки як дротики.

Зирк — поїздок котить. Там десь спереду білим димком пихкає... І таке воно маленьке, коротеньке, чорненьке... Тільки:

— Пих-пих-пих!

Прраз! — і поїздок уже ззаду вас:

— Пих-пих-пих!

І куди воно, мале, пнеться?!..

Ще раз озирнувся — миша якась сіренька на рейках надсаджується...

— Будь здоров, кур'єрський! Кашляй на здоров'я! Нам ніколи!

...Маленькі озерецька, маленькі лісочки, маленькі річечки, маленькі сільця.

І все це там — під нами! А ми зверху!..

Яготин... Качнуло трохи...

— Тут завжди, — сусіда каже. — До Дніпра підлітаємо! Поколише трохи...

Хай поколише. Ямки тут повітряні трапляються... Як у яму вскочиш, тільки:

— Хух! І вниз!

І тоді вся хоробрість до горла, до голови, до очей... Як на великдень на гойдалці, як униз летиш... Потім знову пливеш рівно... Потім:

— Хух!

Гойднуло трохи...

Дніпро блиснув! Київ од Дніпра до лаврської дзвіниці подерся... А дзвіниця лаврська хрестом на вас нахваляється;

— Бога, — мовляв, — за бороду хапаєш?! До ангелів дорівнявсь?! Літаєш?!

— Літаю, голубчику, літаю... І маленька ти тепер, і тоненька ти тепер... І дзвону твого не чуть, лавро Київська, — машина перегула...

Зелене поле, а на нім біле коло... Київський аеродром... г— Хух! І вниз...

— Стук! І підстрибом по зеленому полю...

— Стій!

— Будь ласка! Приїхали!

І перед дверима усміхаються пілот і механік...

— Ну як?

— Нічого! Спасибі! Дуже добре!

— Не страшно?

— Ні! А як вас машина слухається!

Сміється пілот радісно...

Такий маленький, чорнявий... І біля такого гіганта-птиці... І він, гігант той, йому кориться... Людина! "О, це бринить гордо!"

Ланцюговий міст у Києві є!

Так, значить, ланцюговий міст у Києві є!

На тім-таки самім місці, що й колись він був.

На тім-таки самім місці, де його польський генерал Смилга-Ридзь, переможно лататакаючи від Червоної Армії, висадив у повітря!

Трапилася та стратегічна польського генерала перемога над київським красунем 10 червня 1920 року.

Сунулася тоді Ржеч Посполита Польська від одного "можа" до другого "можа". Вошею полізла була кусатися в "історичних своїх межах", долізла до Києва, покусала Правобережжя, потім під нігтем Червоної Армії біля Києва луснула і в останній момент, як і всякий чужоїд, накапостила: місток ланцюговий і знищила...

І з того часу роз'єднаний був правий дніпрів берег із лівим...

А ланцюги з підбитого велетня безсило в дніпрових хвилях купалися...

І так аж до 1925 року... До 10 травня.

А потім "ні на що не спосібне бидло", отой самий "розбишацький" та "руїнницький" люд трудящий, що "вшистко нищить", узяв та й одбудував "творчу роботу" польського генерала.

Сам одбудував... Без аглицьких заводів, без німецьких інженерів, а так, як є: голий, босий, з молотком в одній руці та з зубилом у другій...

І тепер оце спустив на "бики" місточок на 200 000 пудів вагою.

Спустив, заспівав "Ітернаціонала", перерізав червону стьожку:

— Катайсь, трудящі!

А трудящі й покотили...

Загули мототрамваї на Дарницю, зацокали підбори слобідських мешканців, загупали підкови київських коней...

А люд трудящий збоку дивиться, усміхається собі в вуса й говорить:

— Ану, Смилго-Ридзю, сунься ще раз!

А музика грає... А високий над Дніпром берег захряс тисячами люду, а з радісних грудей того люду лунає:

— Слаава!

... Так, значить, ланцюжний місток у Києві є!

Конструкція нового цього мосту, як говорять спеціалісти, є перша в нашому Союзі. Вона є середня поміж твердим мостом і ланцюговим, але наближається до типу твердих.

Використали для нового мосту старі підпори (бики) і в залежності від того визначили, який має бути міст завширшки.

Довелося прибудувати нове бетонне спорудження — місток тепер шестипрольотний, довший, значить, од старого й важчий од нього на 70 000 пудів. І вищий на 3 метри, так що тепер під ним проходити можуть найвищі пароплави.

Новому місткові надано такого вигляду, який мав і старий (щоб кияни не плакали).

Різниця, проте, між старим і новим мостом є...

Старий місток був ніби "ажурніший", легший, а цей "густіший", "сурйозніший", "присадкуватіший"...

І кажуть, що й міцніший.

А що міцний, то таки міцний.

Пробували ж його: пустили потяг з навантаженими вагонами, потім пройшла піхота вільною ходою й церемоніальним маршем з музикою. Промчалась новим мостом кіннота, а потім артилерія пройшла вскоч.

Витримав і не здригнувся.

Так що коли швидко пани тікатимуть, можна не боячись смалити за ними з лівого берега. Міст витримає.

Ще під мостом риштування. Ще він не пофарбований, а як це все приберуть та вкриють його білою фарбою (кажуть, що н білий колір його візьмуть), то красунь буде хоч куди.

А знаєте, що його будували всього тільки рік. Та навіть і року не будували. Почали в червні 1924 року, а готовий уже він був у березні цього року.

Дев'ять місяців.

За якихось дев'ять місяців отакого велетня на ноги поставили.

От вам і чудотворці.

До бога, положим, нам ще далеченько, бо він київські церкви за одну ніч оновлює, та не журіться: по-перше, бог — усемогуший, по-друге, церква не міст, а по-третє, невідомо, скільки б часу бог кректав, якби йому доручено було ланцюговий міст оновити.

Так, значить, ланцюговий міст у Києві є! Запам'ятайте це!..

10. V. 1925 р. Київ

Дніпром

Пливи, косо, уплинь за водою, Я піду услід за тобою...

Це є така пісня... Співайте її, коли хочете, самі, бо вона мене абсолютно в данім разі не торкається.

Я не коса, ніхто мені не співає жалібно "пливи", і ніяка дівка, що косу чеше, не йде "услід" за мною. Єдине, що з тої пісні для мене лишилось, — це те, що я справді "пливу уплинь за водою", але цього для пісні, та ще й для жалібної, замало.

Просто пливу — і все.

Приїхав до пристані, зайшов на "Комунара" (пароплав так зветься) й сів на лаві...

Гудок прогукнув тричі, командир гукнув:

— Оддай кінці!

Кінці ті йому оддали, він нагнувся, гаркнув у мідну дудочку:

— Вперед! Малою!

Пароплав тронувся, по боках у його залопотіли колеса, я "зробив ручкою" знайомим, що стояли на пристані, й поплив — і все.

Та оце й пливу...

* * *

Поплив я, треба вам знати, від Києва. Поплив, як уже сказано, "уплинь за водою", тобто в той бік, куди тече річка. Річка, якою я пливу, зветься Дніпром. Ну що ж — значить, про Дніпро.

Ні, давайте я спочатку про Київ, як на нього з Дніпра дивитися, а потім уже про Дніпро, бо Київ ось-ось уже зникне, а Дніпро простягся аж туди, де врангелівцям жаби

дають отої самої штуки, що... Як пак воно називається?..

Ну й красивий же з Дніпра Київ, "мать городов руських". Розлігся старий над кручею, сліпучими вогниками прикрасивсь, зеленими вітами обгорнувсь, закучерявився й лежить...

Та такий же ж він зелений, та такий же ж він пишний, та такий же ж він високий та вродливий, що очей од нього одірвати не можна.

Ось гляньте ви на нього.

Он Перунів бугор. Там золотий бог стояв, громи та блискавиці на старих людей посилав. Сердитий бог був... Падали перед ним люди, аж доки він сам впав головою в сиві дніпрові хвилі.

Володимирська гора, Пролетарський садок. Все це високо, все це зелено, все це над Дніпром... Над Дніпром, а не над Лопанню. От пливемо й на Дніпро дивимось.

Човник позад нас пливе, а в човні парочка... Пригорнулися одне до одного щільненько, учепірились одне в одного і кохаються... На воді кохаються.

Та розчепіться ж, православні, бо місце ж яке історичне! Та на цім на самім місці Володимир колективно всіх киян перехрестив. Ай, ай, ай! Таке місце, а вони цілуватись! Ну й народ пішов!

Печерське... Там "Арсенал". Розумієте, що це значить? То-то ж!

Це нинішнє.

А поруч Аскольдова могила... Це побічне... А далі Лавра. Це самі мощі.

А щоб до Лаври допливти, попід новим ланцюговим містком пливти треба. А він у червоних прапорах увесь та в соснових вітах...

А над ним Лавра.

А в Лаврі:

— Бов!

А прапори — червоні прапори на новім ланцюговім містку:

— Тріп, тріп, тріп.

За животи беруться та регочуться червоні прапори. То вони з Лаври.

А далі Видубецький монастир (один дядько взивав його не інакше, як "Вилупецький"). Там десь хтось видибав, та не видибнув.

І кручі, кручі, кручі... Та зелені, зелені, зелені! Та кучеряві, кучеряві, кучеряві! Та хороші, хороші, хороші! Та високі, високі, високі. Та пахучі, пахучі, пахучі!

А ви в Харкові сидите.

* * *

Так ото над Дніпром кручі, значить, пішли. А під ними, під кручами тими, Дніпро. Ну давайте тепер про Дніпро.

Тут багато не скажеш. Микола Васильович Гоголь (був такий усесвітній кореспондент) попередив.

Прочитайте М. В. Гоголя про Дніпро, все 'дно навряд чи я проти нього втну.

Знаєте ото його: "Чуден Днепр при тихой погоде" і т. ін.

Так і тепер іще "чуден Днепр". "И плавно и тихо" ото несе він свою воду до моря до

Чорного. І вода в ньому хороша. Синя така вода й мокра. От тільки що води тієї тепер малувато. Зима була поганенька, повені не було, і навіть Труханів острів та Слобідка біля Києва цього року не купалися у весняних дніпрових хвилях. Побоюються, чи витримає Дніпро цього року навігацію, бо вже й тепер, а це ще тільки травень, голенькі в нього такі місця, що ніколи в такий час голими не були.

А все-таки хороший Дніпро!

Пливе собі й пливе. Мерехтять в ньому зорі, місяць дорогу золоту по ньому помостив, а од містків од київських хтось у нього вогняні штанги повстромлював, і не гаснуть, і не шкварчать, і не парують вони. Не бояться ті штанги холодної води дніпрової.

А по Дніпру плоти пливуть, а на плотах на тих вогнища горять, а од тих вогнищ вітер іскри роздимає...

То згори, з Полісся, на низ дерево люд трудящий гонить, гонить і пісень співає. А дерево те під зубасту пилку піде, вона, пилка та, поділить його на дошки та на обаполи, а з дошок тих республіка наша відбудовуватиметься...

Пливе Дніпро...

А праворуч над Дніпром круча, а ліворуч поля та луки. Про природу, може, хочете? Яка природа на Дніпрі?

А як ви гадаєте, яка така може бути на Дніпрі природа, коли надворі травень?

Така, братця, природа, що співати хочеться. Зелене все. Кучеряве все. І панів нігде не видно. От вам і природа.

Он лани, он луки, он сіножаті, он ліски, он села — і все це наше. От вам і природа; Он у верболозі соловей тьохкає, так ви думаєте, для кого він тьохкає? Для пана? Чорта лисого. Для дядька тьохкає. Нема пана.

Знаєте, що вже 8 років пани в Дніпрі не купаються? А як і викупається де-небудь, так все 'дно він без права голосу, — вода по ньому так тільки зверху перекотиться, не пристає, бо Дніпро тепер "трудящий елемент", а не для іграшок якихось пливе.

От вам і природа.

* * *

Пливемо... Трипілля.

Тут бандит Зелений червону кров пускав, сині хвилі дніпрові червоніли від крові від селянсько-робітничої...

А на крові на тій союз вільних республік виріс... Стайки... Ржищів... Ходорів... Переяслав... Канів... На Чернечій на горі Тарас Григорович стоїть, на сонце усміхається, бо:

Розкувались, побратались, Царя до ката повели.

Учимося. І чужому навчаємось, і свого не цураємось.

І лани широкополі, І Дніпро, і кручі Йому видно...

І літають Дніпром човники селянські, а над Дніпром птиці...

А Дніпро пливе та хлюпочеться в зелених берегах.

Здригнеться тільки, як "Комунар" гаркне дзвінкою парою, і знов пливе.

Пливе та груди під "Комунар" підставляє... І не болить Дніпрові, що по грудях по його хвилястих "Комунар" біжить.

Чого ж би йому боліло, коли він рік усього як побачив їм грудях своїх такого пароплава, як "Комунар"?

Радянська влада такий пароплав обору́дувала — гордість Дніпровського пароплавства.

Гак чого би йому боліло?

Навпаки, Дніпро гордує, він весело хлюпає на новенькі, біленькі борти "Комунарові".

Не задавайсь, мовляв, Волго, і в мене такий уже є, як у тебе.

* * *

Пливемо.

Пливемо і у воду дивимось...

І скільки ж у воді тій гідроенергії...

От би запрягти...

Ох, завертіла б же вона все, що навкруги Дніпра порозлягалось.

Ох, і закрутила б.

А то тільки й того, що млини водяні попід берегом крутить.

Дивишся у воду, а вона, гідроенергія та, так і прискає. Аж пищить, бідолашна, — ото їй завертіть когось хочеться.

* * *

Пливемо...

Хлюпощється старий Дніпро... І крізь хлюпання те чується:

— Люди добрі, запряжіть мене!.. Ох і робитиму ж я на вас. Тільки перед тим, як запрягти, візьміть мої береги в "шори", не давайте мені замулюватися, чистіть мене, поглиблюйте... Бо вже он у мене перекаати трапляються. Бо вже місцями піски на груди на мої налягли, давлять мене, розпростерлись мені не дають.

Ну, годі!

Ось уже Кременчук. Вилазити треба.

Кременчук

(Така собі усмішка: пересадочна)

Коли ви пливете Дніпром уплинь од Києва, тобто згори, і коли ви вже пропливете Бужин (є така на Дніпрі пристань, вона нижче від Богуна, а Богун нижче од Черкас), так командир пароплава каже вам:

— А ось уже незабаром і Кременчук.

— Ну? — говорите ви.

— Ну да, — каже він, — шістдесят верстов — Кременчук.

І таки правду каже командир. Незабаром: і Кременчук, Так години 3-4 пливете, він (командир) вам і каже:..

— А от уже і Кременчук.

— Ото?

— Ну да.

І вірно. На лівому березі дніпровім міст видно. Церкви видно, димарі видно, будівлі видно. Підпливаємо до пристану написано: "Кремінчук" (положим, написано "Кременчук").

Так оце й є округове місто Полтавської губернії — Кременчук.

Воно, місто те, почалося на лівім невисокім березі Дніпра і побігло прямесенькими вуличками од Дніпра просто в степ. Побігло, побігло верстов, може, з чотири, розійшлось на піску кам'яницями і лежить. І лежить, живе, торгує, урядує, дітей плодить, богу молиться, окрвиконкомствує, окрпарткомствує, окрпрофбюрує, політосвічує, ларкує, церобкоопствує, українбанкує, держстрахує, фабрикує, заводує, держбанкує, промбанкує, райспілкує, господарює. Взагалі робить усе те, що належить робити пристойному округовому містові.

Кременчук — місто давнє...

Тяжко точно сказати, коли воно заснувалося, бо ніхто з живих кременчужан про те не пам'ятає, а історики" як і завжди, плутають.

Доведеться, значить, і нам плутати.

Є (а певніше, були) перекази, що на тім місці, де тепер Кременчук, жив колись, давним-давно, рибалка, на проз вище Кремінь. Збудував той Кремінь тут ніби невеличкий хутірець та й прозвав його Кременчуком...

Це — перекази.

А історики кажуть, що зовсім не од рибалки Кременя пішла назва Кременчук, а від татарського слова "кременчик", що значить бугрувата, захищена місцевість, І знову ті ж таки історики кажуть, що перша ймовірна звістка про місто Кременчук є у Боплана (нічого спільного, між іншим, з Держпланом не має) і звістка та відноситься до тридцятих років XVII століття...

Ті ж таки історики зв'язують заснування Кременчука з князівством литовсько-руського князя. Вітовта.

У деяких, істориків був погляд (потім, слава богу, спростований), що Кременчук заснував польський круль Сигізмунд II Август.

Отак, як бачите...

Кому його вірить, хто й зна. Справа дуже заплутана, і я гадаю, що ніхто нічого не потеряє, як і ви все оце спростуєте.

Одно тільки здається вірно: мабуть, таки Кременчук заснувався в XVII віці і що на тім місці, де він тепер, був перевіз через Дніпро.

Але й це не так важно. Факт той, що Кременчук тепер є, що в йому є Радянська влада і що ніякі історики цього не спростують...

Це — факт...

* * *

Ну що ж таке Кременчук? Кременчук — місто... Що це значить?

Це значить, що на певній території набудовано будинків, а поміж тими будинками вулиці... Вулиці йдуть у Кременчуці отак і отак... Отак — це значить уподовж, а отак — упоперек... Вулиці ті збігаються і розбігаються, перехрещуються і розхрещуються, вибігають за місто й перед степом пасують — ніби їх хто поодрубував... Іноді біжить, біжить містом вулиця — і раптом роздалась управоруч, і вліворуч, і наперед, і назад — то площа. Іноді на тій площі базар, а іноді церква... Місто замайданилось.

Так і в Кременчуці.

Тільки й того, що не з усіх боків кременчуцькі вулиці у степ вискакують. На півдні у Дніпрі топляться, бо Дніпро південну частину в Кременчуці обхлюпує.

Дніпро тут широкий, глибокий і бистрий. Бистрий він од того, що вже тут він порожитися починає, камінцями вищирюється і далі вже до Катеринослава дедалі більше. З Дніпра камінь витикається, аж доки вже він Кічкасом перепиняється та всілякими іншими Ненаситецькими... А глибокий і широкий Дніпро біля Кременчука через те, що так йому хочеться...

На рукави біля Кременчука Дніпро поділяється, затоками затікає, а між рукавами тими острови, і зветься ті острови — один Зелений, а один Фантазія... На ті острови кременчужани лодками переїздяють, роздягаються там, на сонці випікаються, п'ють "русскую горькую" й співають "Реве та стогне Дніпр широкий" і "Вип'єм ми за Сашу, Сашу дорогого"...

А отут і пристань... Пристань як пристань, дерев'яна й на воді. Туди пароплави припливають, "кінці" свої кидають, гудуть, свистять, вантаж і людей перевозять угору й униз.

А в географії через те пишуть: "Кременчук — торговельне на Дніпрі місто... Пристань... Вокзал..."

Од пристані через усе місто Ленінів проспект простягся... То головна кременчуцька вулиця... Вона аж до вокзалу... На ній усе: і установи, і ларки, і церобкоопи... Все, одно слово... Вона і чиста, і ввечері світла, і кінорекламами уквітчана. Вдень там працюють, а ввечері променад кременчужани роблять... Вона людяна, веселенька і з претензією. Вона, одне слово, непогана. Та й узагалі кременчуцькі вулиці непогані — бруковані всі, не забруднені... Видко, що грошенята в місті водилися і за "благоустройство" дбалось... Був тут і трамвай, та залишилися тільки рейки, а по тих рейках тепер паровики залізничні з товаровими вагонами бігають, посвистують, повонюють, крам різний по місту розвозять...

Населення густенько... Фабрик-бо та заводів чимало... Тютюнові фабрики, махорочні фабрики, шкіряні, броварні, млини... Все тут є... Робітники, значить, є... А робітники є — життя, значить, є... Кіно є... Аж два... Театр є... Садки є... Деревя є... Сквери є... Зелений Кременчук... Бо травень тепер...

* * *

Од пристані трохи вниз через Дніпро міст... А за мостом, по той бік Дніпра, на його, значить, правім березі — Крюків... "Посад" Крюків. Там залізничні майстерні... Там робочі живуть... Там курорт для паровиків та для вагонів... Там 1200 і чимсь робітників

транспорт нам налагоджують. Там молоти стукають, іскри летять, стружки скручуються, залізо розпечене шкварчить, дим з димарів чорними пасмами стелеться... Там за останнє півріччя полагодили 25 товарових і щось біля 90 пасажирських вагонів. Там партійних робітників 261 чоловіка, там комсомольців 300 чоловіка... Он що там...

Так хто Крюків?..

Раніше Кременчук казав:

— А в нас Крюків є... А тепер Крюків каже:

— Та в нас там ще й Кременчук є... Ми не самі... Все-таки деяка підмога є...

Такі-то діла...

А дітей у Кременчуці... Гуртове виробництво.

Оце 15 травня як горох червоний висипало на вулицю.

Святкували своє місцеве свято піонери. Так як посунули вулицями — так і захряс Кременчук червоними голівками...

І такі, і отакі, і отакісінькі, і отакесенькі, і отакусінькі, і отакезні, і отакенні. Густо піонер пішов.

І з барабанами, і з сюрчками, і з пищиками. Один командує:

— Ать! Два! Три!

Другий:

— Раз! Два! Три!

Третій:

— Айн! Цвай! Драй!

І прапори, прапори, прапори.

Та все в ногу, та все з піснями...

І розлягається кременчуцькими вулицями:

Ми молоді весняні квіти...

І лунає, од парканів одскакуючи:

Ех! Ух-ха-ха-ха! Піонерська братва.

І так що обличенька в їх веселенькі... Дуже багато дітей.

А ще й будуть... Так ідеш Кременчуком, дивишся по боках — видно, що ще діти будуть... І не мало... Чимало ознак за це говорить...

Та воно нічого: аби дощ...

* * *

От вам і Кременчук...

Хороше місто. Культурне місто.

Театр тільки підгуляв: можна, як для Кременчука, то й кращий мати...

А то читаєш на афіші, так там і "директор гостеатрів", і "главний адміністратор", і просто "адміністратор", а над чим там директувати та адмініструвати — хто й зна. Воно, положим, роботу найти можна — узять та й поштукатурить театр, щоб веселіше він виглядав, ну, то вже справа не наша...

У чужий, як кажуть, монастир з своїм уставом не лізь... А так нічого...

Люди хороші... Є й старі, й молоді, й середні...

* * *

Торгують в крамницях, торгують на базарі. Базар як базар.

"Барахлішко" і така інша всіляка "продукта". І багато курей.

Я й досі не знав, що у курки вся сила під хвостом...

Приходить хазяйка, бере курку, перевертає її без церемонії й дме під хвіст... І в залежності вже від наслідків того дмухання або торгується до нестями, або з презирством кидає її власниці чи власникові.

— Ето ж курка. Купіть.

— Та мені не треба.

— Ні, ви візьміть у руки.

— Ну взяв. Ну й що?

— Ні, ви подуйте. Перевернув, дмухнув.

— Ну?

— Що "ну"? Ну, пір'я.

— Пір'я... Розумієте ви... Пір'я... В голові у вас пір'я. Ето не куриця, а ананас. Ви ще раз подуйте.

— Ні, дуйте ви вже самі, а я піду.

Що вже в тих курей з-під хвоста видують, які ананаси, хто їх знає...

От тільки в суботу в Кременчуці тихо... Крамниці здебільше позачиняні... Тихо... Тихо...

Та то вже нічого не зробиш: "релігія — опіум для народу"... А опій, як ми знаємо, присипляє... Опій — наркотик...

От вам і Кременчук. На Дніпрі... А Дніпро — не Лопань.

15. V. 1925

Я б не святкував

40 років полтавська дослідна станція нас уму-розуму вчить як господарювати. Щоб жито родило.

І житечко і овес.

40 років учиться сама й нас учить. Велике, кажуть, свято це. А я б не святкував.

Дослідна станцій... Над кожним клаптиком земельки на Полтавщині, над кожним зернятком, над кожною травичкою, над кожнісіньким деревцем протягом сорока років нахилиються бородаті й безбороді люди з високими чолами й придивляються до того зернятка та до тої травиці, розтинають її на манісінькі шматочки, обливають різними реактивами (в хімії така штука є дуже мудра!), кладуть їх під мікроскоп і дивляться, дивляться, дивляться... Дивляться й записують.

Записують для того, щоб потім і сказати:

— Пилипе Івановичу! На оцім-о шматочку жито сій! Добре жито буде! А посієш пшеницю — добра дуля буде!

— Федоре Степановичу! Після жита люцерну! А після люцерни тето.

— Петре Свиридовичу! Отут гноєм, а отут суперфосфатом.

— Килино! Годуй корову так і отак! А свиню отак підгодовуй — сало матимеш, а як не годуватимеш, чорта матимеш!

— А до твоєї, Павле, нивки отого б додати — путяща б нивка була!

Посуха... Пари ранні, бур'яни винищуй, окопні рослини заводь.

40 років над оцим усім б'ються.

А як на нашу думку, марно 40 років пропало.

Хіба ми не знаємо, що як на Мокрини дощ, тоді треба жито сіяти?

Хіба ми не знаємо, що на різдво, на паску й на трійцю ськатись не можна, бо черва садовину поїсть?

Хіба ми не знаємо, що для того, щоб капуста вродила, треба хазяйці на Іллю до схід сонця вийти в самій сорочці до грядок й подавити кожну головку, приказуючи:

— Святий Ілля, складай головки тугі та білі — такі, як я! Хіба ми не знаємо, що від посухи є всенародне молебствіє?

Хіба ми не знаємо, що, щоб миші зерна не поїли, треба в стоги класти свячений хрін та кісточки від свяченого поросяти?

Хіба... Ми все знаємо...

40 років праці...

Навіщо?!

Робили б ми, як і діди наші робили, то восени тільки б і знали, що:

ПРОШЕННЯ!

Попустіть, пожалуста, з придналогом, бо дуже сильна інтенсифікація в хазяйстві пішла... На ячних перепічках сидимо...

.....

Як я у Харкові "тракторного двору" шукав

(Бувальщина)

Знаю я давно (говорилося про це, читалося й писалося), що трактор — річ дуже корисна. І бачив я трактора.

Та не думав я ніколи й не гадав, щоб довелося коли мені бігати по Харкову, трактора вишукуючи...

Землі-бо я сам не маю, радгоспом не завітую, і колективу нема де на Гончарівці організовувати.

А шукати трактора довелося...

Ішов я собі вулицею, зовсім не про трактора думаючи, ішов собі й ішов. Свердловською (Катеринославською) ішов вулицею...

Іду собі й іду.

Дивлюсь — поперед мене двоє дядьків ідуть. Ідуть, по боках пильно дивляться та руками об поли б'ють... Зупиняють подорожніх, щось питають, їм на відповідь подорожні руками махають, а дядьки плечима знизують, по боках дивляться й потилиці

чухають...

Наздогнав я дядьків.

— Драстуйте, — дядьки мені кажуть.

— Драстуйте, — я дядькам кажу.

— Та скажіть же нам, пожалуста, може ж, таки хоч ви знаєте, де тут отой тракторний двір?

— Тракторний двір, кажете?

— Еге!

— А навіщо вам тракторний двір?

— Трактора ми купили, так оце, щоб забрати, шукаємо.

— А де ж ви купили?

— Отам! Отак прямо, а потім ліворуч трохи...

— А папір який-небудь у вас є?

— Є! Ми й гроші заплатили.

— Покажіть...

— Ось...

Папірець од харківського Губсельбанку — одержати трактор "фордзон" із складу...

— А хіба вам не сказано, де той склад?

— Сказано, що десь отут.

— А були в Сільмаштресті, отут на розі?

— Були!

— Ну?

— Сказано, що це не в їх.

— А не сказали де?

— Сказали, що не знають.

— Ходім зі мною.

Йду до телефону, викликаю торговельний відділ Губсельбанку:

— Де ваші трактори? Склади де ваші?

— Зараз, почекайте, взнаю. Через хвилини три:

— Не знаємо. Це ви запитайте в Автопромторзі, там вам скажуть, де нашіклади.

— А де Автопромторг?

— Зараз, почекайте... Через хвилини дві:

— На Катеринославській, отам, де посередині скверик... Там вивіска. Знаєте, де скверик?

— Знаю!

— Так отам і спитайте!

— Значить, спитати в Автопромторзі, і він скаже, де ваші губсельбанківськіклади?

— Ну да!

— Спасибі...

До дядьків:

— Ходімте зі мною. Може, знайдемо. Вже ніби на слід натрапили...

— Ведіть уже, спасибі вам, бо ми, мабуть, не вдерем.

Пішли.

— Обмолотилися? — питаю.

— Ні! Оце ж трактора ждемо... Повеземо сьогодні, нам тут сто верстов, та й молотитимемо...

Прийшли до Автопромторгу.

— Де тут у вас трактори?

— Нема в нас!

— Як нема, коли Губсельбанк сюди справив?!

— В тракторном отделе!

— Де?

— Отам! Второй этаж!

— Ходім. "Второй этаж"...

— Де тракторний одділ?

— Отуди!

Пішли "отуди".

— Де тракторний одділ?

— Отуди!

Найшли...

— Ось дядьки трактора шукають. У Губсельбанку купили. Де той трактор?

— Єщо не прибилі!

Я зник... їй же богу, взяв і зник.

— Побіжу. На працю треба! Балакайте, товариші, вже самі.

— Спасибі ж вам!

А я — ходу...

Я не кажу, щоб неодмінно бити. Бити не треба, бо бійка — це некультурна штука.

Але забороняти в таких випадках згадувати "маму" не маємо ніякого права.

Здержатись не можна.

Що посовітуєш?!

Обмолотилися, обвіялися, обтрісрилися, зсипали зерно в засіки. Обсіялися. Поярмаркували...

Оженили, в кого там було кого женити... Оддали заміж, в кого там було кого оддавати... А далі що?

Ну, скажемо, сьогодні випив, завтра випив, позавтрьому випив і ще випив... А далі що?

Ну хай місяць питимемо, а таки ж остогидне колись вона чи він...

Вона — це гірка... Він — це із цукру...

От настане ж такий момент, що до вас:

— Ходімо хильнем!

— Не хочу!

— Тю!

— От тобі й тю! Пив оце два тижні, так учора ковтнув, а вона отут стала й не йде! Ну, не йде, хоч ти що хоч роби!

Ото, значить, "до точки"... І що ж отоді робити?

А воно як смеркне, та така ж ніч, що вже ворочаєшся, куриш, куриш — не розвидняється...

Ще перші два тижні після Кузьми й Дем'яна — спиш... Потім і кульші болять, і лікті болять, і боки болять... Підкидний дурак?

Штука, що й казати, добра, так штани протираються... І небезпечна!

Два тижні один знайомий і день, і ніч ляпав, а потім схопивсь, почав кукурікати й підкидати дітей...

Дівчат до дівчат почав кидати, хлопців до хлопців:

— До масті! — кричить. Пособорували — одійшов. Тепер не грає...

Так що ж робити? Не знаю...

Газети передплачувати, до сельбуду ходити, книжки читати, на агрономові доклади ходити?

Якби ж у книжках малювали чирву та бубну — може б, і читав...

Якби в сельбуді давали по "лампадці", може б, і ходив... А так...

Тяжка справа з зимою... Що посовітуєш?

Альтернатива

Важке, граждани, пішло життя... І важке пішло, і складне пішло життя... І найгірше в тому житті те, що дедалі воно, життя оте навісне, все складнішає...

Голова замакітрюється, схиляється на руки, і в голові тій по борознах великого мозку плазують думки опецькувати: "Що робити?"

Що робити, бо ловить сильно почали... Як хапонував, так і впіймали...

І чи ти скарбник, чи ти агент, чи ти завхоз, чи ти зампред, чи сам пред — все одно: не милують!..

І чи хапонував ти скарбові гроші, чи артільні, чи професійні — все одно: не милують!..

І чи хапонував ти гроші через "скрутий матеріальний стан", чи пішли вони на "бенкети", чи, "влекомий" найгуманнішими поривами допомогти безпритульним дітям, закатав ти ті гроші в рулетку, або в "залезку", або проскакав на механічному чи на живому тоталізаторі — все одно: не милують!..

І чи (боже мій! боже мій!) мав ти революційні заслуги, чи, може, потім матимеш — все 'дно: не милують!..

Жорстокий народ пішов...

І (о боже мій! боже мій!) кажуть, що й не милуватимуть!

Кажуть, що не милуватимуть навіть і в тих випадках, коли ви заприсягатиметесь на суді, що хоч ви, мовляв, і не маєте особливих послуг перед революцією, але почуваете,

що на випадок наступу світової контрреволюції ви Гінденбурга самі в полон візьмете...

Ні на що не надійтеся... І коли стоїте перед судом, не кажіть:

— Простіть мене, громадяни судді, я Перекоп сам візьму!

Не помилюють!

Життя дуже складне пішло...

Пропали ті прекрасні часи, коли були прекрасні посади, де "підлататися" можна було... Пропала "підлатка"!..

І висунуло навісне життя божевільну альтернативу: або не хапай! Або тебе схоплять!

Єдине, що залишилося всім хапунам, — це присоромити Радянську владу, що вона "позичила" у пророка Мусія його восьмий заповіт:

"Не крадь!"

Тільки навряд чи засоромиться.

"Стребілівка"

(Натура)

Деякі з сільських кооперативів зовсім не знають попиту на ринку і замість бляшаних або залізних виробів заготовляють галантерею аж до... корсетів і капелюхів (шляп).

З газет

Ну як ото воно писати треба?

...Ранок ...Сонце світить на небі... Небо блакитне... По вулиці череда йде... Пастух співає... На сопілку грає... Вітер то подихне, то не подихне... До церкви дзвонять... А дзвін "малиновий", та тільки гу-гу-гу! Собаки гавкають...

Одне слово — село.

А в селі — "Єдине потребительське общество. Магазин". Зроду, положим, у селі такого дива не було — то я жартую...

У селі є "потребилівка".

Це в кращому разі.

А найчастіше — "стребилівка", що:

— Отут вона в мене сидить...

"Отут" — це значить під грудьми або в печінках...

— Драстуйте! Бо' поможи! З п'ятницею!

— Драстуйте!

— Казала тому шибеникові: "Не став, як п'єш, кухля на сонце, бо іржа проїсть!" А йому ж, сукиному синові, хіба до того? Йому в комсомол, йому в бога не вірить! І дірочка! От бачите! Тепер і дзюрчить! Так оце до вас! Чи нема у вас такого самого? Це ще у Котиліві на ярмарку старий як купив, як ото ще каранасія була, та й пили... А тепер — дірочка! І кухоль добрячий, а тече!

— Так що й нема, бабка! Другого чого опустить можна, а кухлів не держим...

Герсета для хвіруги не подойдуть?

— Герсета?

— Купи, Онисько (це з гурту, що завжди в потреби́лівці: "Новост'ов яких нема?"), а то в тебе талія не гнётся! Хранцюзьких, брат, привезли! Зашнуруєш — так як шинсонетка, як хто збоку поспотрить! Петро тоді под ручку до корови водитиме!

— Страмнючий! Онуки ж уже з хлопцями сплять, а ти все отим калаталом своїм поганючим! І не поприщить, прости мене царице небесна троєручице!

— А то, може б, шляпу купила? З пір'ям, брат! Как напньош, та как бариня наша! Я своїй купив, так хіба ви поміаєте? Купив, так аж мигтить, думав до церкви повести, а вона квочку підсипала!

— Та замовч.

— Не ндравиться! Єто, брат, нам з города шлють! На панів виводять! А ви народ необразований! Кузьма купив герсета та на наритники для лошиці й порізав! А що б було стару засупонити, років би на двадцять, і помолодшала!

.....

Спасибі кооперації! На селі не сумно.

Ну що ж, регульном!

(З недавнього минулого)

Ціни, кажуть, на продукти виробництва нашого "регульнуть" треба.

Потому — "ножиці"...

Спочатку були ті "ножиці" отакісінькі, ніби манікюрні, потім перевернулися вони на парикмахерські, а тепер дійшло діло до того, що вже тими "ножицями" овець стригти можна...

Отже, хоч здохни, а регулюй!

Бо не регулюватимеш ти, то вони самі тебе "урегулюють*... Давайте, значить, регульном!

Хоч нас ніхто й не питає, яка наша з цього приводу думка, але то нічого... Більше думок, більше змоги відшукати певну стежку до того регулювання...

Певна річ, що ми не збираємось регулювати так, як це робить робсел. інспекція. Взяла й заарештувала директорів промбанку у Москві. У нас свої способи.

Причина? "Ножиць" отих причина? Давайте по-вченому.

Мала купівельна спроможність у населення... Причина цього?

Невідповідність цін на продукти сільського господарства та на продукти фабрично-заводського виробництва. Найкраще це на таблиці:

Назва речей

Штани цілі

1 холоша

Ширінька

1 гудзик

Скільки пудів

Жито.....

30 пуд.

15 пуд.

7 '2 пуд.

1 пуд.

З цієї таблиці видно, що коли селянин регулюватиме своє життя по індексу цін нашого товарного ринку, а не допускатиметься різних примхів свого власницького індивідуалізму, то за 7 12 пудів жита він спокійнісінько матиме в себе ширіньку від штанів. Для середняка це цілком досить, бо коли серйозно говорити, то в штанях найголовніша частина, безперечно, є ширінька. Решта — від лукавого. І без тої решти перебутися можна, не лякаючи на селі жінвідділу.

Для незаможника це, щоправда, дорожувато трохи. Але незаможник все ж таки має змогу виділити 1 пуд хліба й купити собі гудзика. Треба тільки незаможникам шити довгі сорочки (полотно своє ж!) і на тому місці, де при відновленні господарства повинні бути штани, пришити того гудзика... Уже вам натяк на штани й є.

Певна річ, що в цій справі найкращий і найпевніший порятунок — це колективізація сільського господарства.

Коли один незаможник має змогу купити гудзик, то колективне господарство з тридцяти членів (див. таблицю) може купити цілі штани!

А міцний колектив, тисяч на три приблизно членів, може придбати цілих сто пар штанів... Цілий цейхгауз!

От що в таких випадках може зробити гурт, колектив!

Безперечно, ми справу регулювання цін покладаємо не тільки на самого споживача, в данім разі — на селянина.

Ні! Бо це було б зовсім несправедливо...

Державні органи: і продуценти, і торговельні — так само повинні і з свого боку вжити цілої низки заходів, щоб здешевити крам.

Що лягає важким тягарем на виробництво? На ціни тобто?

Накладні видатки...

Треба, значить, ті накладні видатки зменшити... Подумаєм, як це зробити. Берімо так.

Комерційний директор будь-якого торгу чи тресту носить черевики. Коли він ходить пішки, ясно, що скоро стираються підметки. Це вимагає побільшення йому платні. Отже, щоб цього не було, треба, щоб він не ходив, а їздив на авто чи на парі вороних. Це застрахує установу від прибавки йому платні, тобто зменшить накладні видатки.

Далі. Директорові багацько доводиться сидіти — працювати. Витирається одяга. Прибавка платні... Треба, значить, обставити як слід кабінети м'якими меблями, килимами і т. ін. Накладні видатки — вниз!

Далі. Праці в директора чи там у члена правління сила, за шість годин її не

переробиш. Надурочна праця. Тантьєми й т. ін. Збільшення видатків. Ergo: найняти душ шість віцедиректорів, кожному по особистому секретареві (краще блондинок). Тоді ніякої надурочної платні... Менше накладних видатків.

Далі. Ще й досі трапляється, що жінки директорів та їхня прислуга ходять на базар пішки.

Оце якось уранці нарахував тільки вісім екіпажів з линками, що їдуть на базар... Решта, значить, ще ходять пішки і б'ють підметки.

Треба, щоб усі їздили, а то великі витрати на черевики...

Взагалі, обопільні стремління з боку споживача й продуцента зрештою дадуть прекрасні наслідки, і ціни ми врегулюємо.

А робітничо-селянська інспекція це дуже страшно!

Найпекучіші справи споживчої кооперації

"Найпекучіші справи"... Значить, печуть когось...

Кого печуть, чого печуть, навіщо вони печуть — хто й зна. А коли печуть — треба те місце, що вони печуть його, гусячим смальцем помастити... Щоб не так пекло...

Давайте по черзі про оті "найпекучіші"...

1. Апарати...

Про кооперативний апарат, значить... Удосконалити його слід. Тобто зробити так, щоб кооперативні робітники дбали за доручене їм діло, щоб діло те велике росло, та щоб любили його, та всілякими засобами кооперативному розвиткові сприяли... Я зовсім не хочу цим сказати, що апарат у нас в колективі слабкий... Навпаки: апарат у нас добрий, розгалужений, міцний, кріпкий... Одне слово, здооооровий апарат. Якби йому ще й любові до справи до його комплекції, кооперація наша була б не "шляхом", а просто "алеєю" до соціалізму... Ознаки такої любові вже де-не-де виявляються. Послав, приміром, Вінницький райсоюз свого мукомола до Києва сита закупити. Дав гроші... А мукомол той, з великої до кооперації любові, по дорозі з вокзалу діамантів за дешеву ціну закупив. Щоб зміцнити економічну міць свого союзу. Що він помилився й купив простого скла, замість діамантів, то нічого. Найважливіша в даному разі ідея... А ідея прекрасна...

Більше таких самовідданих кооперативних робітників! В апарат їх!

Друга важлива в кооперації справа — це спеціалізація в роботі кооперативних об'єднань. Диференціація замість інтеграції. На цей шлях уже кооперація стала. Сільськогосподарська кооперація торгує... Споживча — сіє, оре, меле. Кредитова — хліб заготовляє... З цього боку все гаразд.

Третя справа. Боротьба з приватним ринком. Це дуже серйозна справа. Боротись треба так: купувати крам у державних органів (трестів і т. ін.), а потім продавати приватним крамарям. Тоді, як крамар набере оберемок краму і в нього обидві руки будуть зайняті, тоді його й бороти. Просто під ніжку його й у крик:

— Поборов!

Четверта. Культурна справа й кооперація. Де, як не тут, можна, може, найбільше допомогти кооперації? В справі, приміром, Ліквідації неписьменності. Яскравий приклад роботи в цій справі подав Шевченківський сільськогосподарський союз на Київщині. Він закупив піввагона ручок і піввагона олівців, забезпечивши таким чином населення на Шевченківщині засобами до боротьби з неписьменністю на 200 приблизно років... Пишуть старі, малі, середні, і в кожному дворі під припідком ще й про запас grosів (gros — дванадцять тузнів — 144 штуки) по дванадцять лежить олівців.

П'ята справа. Міжкооперативні відносини. Жити по-товариському, що й казати, слід, але купати один одного — це сентименталізм. На Київщині, приміром, в однім селі три члени правління споживкооперативу кинули в криницю члена правління с.г. кооперативу. Це, по-моєму, занадто. Хай сам купається, коли йому це треба: він не дитина.

Шоста; Зв'язок із членами... Збирати збори членські слід, по-нашому, все-таки не пізніше, як через три роки... Бердичівський ЦРК тільки два роки не збирав зборів... Але через рік йому вже слід зібратися... На всякий випадок...

Здається, все.

Так потроху з нашої хорошої кооперації зробимо-таки прекрасну.

Справи кооперативні

Кооперація — шлях до соціалізму...

Так от же знайшлися такі люди нехороші, що взяли та й збудували на тому шляхові — по-перше: ресторан-столову церобкоопівську на вул. Карла Лібкнехта, № 3, а подруге, церобкоопівську крамницю бакалійно-гастрономічну № 11 на площі Рози Люксембург...

Це тут, у Харкові.

І одлякують оці-от заклади люд трудящий, і оббігають подорожні шлях той — соціалістичний, збочують з його і забігають на шлях до справжнісінького капіталізму, та ще й слова тобі не дають промовити.

— Замовчи! — кричать. — Послухай краще, що робиться, а тоді докорятимеш.

— Слухаю...

— От... Шляхом кооперації пішов я свідомо... Громадське, — думаю, — харчування... Розкріпачення жінки... Ходім, — кажу, — жінко, до церобкоопівського ресторану... Помешкання нове... Музика.... Квіти... Пішли... Сіли... Сидимо... Прочитав я "Вечірнє радіо"... Хліб на столі стоїть — хліб поїли... Сиділи одягненими... Душно зробилося — пороздягалися. Прослухали щось із п'ять ліричних номерів... Нарешті підходить офіціант.

— Обідати?

— Обідати, — кажемо.

— Що прикажете?

— Мені,— прошу, — борщ.

— А мені,— жінка каже, — суп...

— Сію мінуту...

Сидимо ми. Розказала мені жінка, як вона вісім років у гімназії вчилася... За всі вісім років детально розповідала: скільки їй по закону божому ставили. Розказав я жінці про громадянську війну, про події в Китаї, про хлібозаготовку, про експорт і про Локарнську конференцію. Поїли другу тарілку хліба...

— Вам борщ, а вам суп?

— Ні, мені,— кажу, — борщ, а їй суп...

— Сію мінуту...

Сидимо ми. Довго прикидали, скільки братимуть одступного, коли жилбудівництво в Харкові пошириться.

— Прошу. Два борщі... Що на друге?

— Нам, — кажу, — один борщ, а один суп...

— Пробачте, будь ласка! Сію мінуту.

— Ні, голубчику, ми вже два борщі їстимемо... А то вже скоро автобуси перестануть їздити... Тільки дайте, будь ласка, ложку й виделку, а то ви чогось по три ножі подали... Різатись, неважаючи на вашу "сію мінуту", ми ще не збираємось...

— Сію мінуту!

Ходимо тепер у капіталістичну "Німецьку" їдальню і обідаємо за п'ятнадцять хвилин... Тарілки "квасон", бо насухо витираються після того, як помиються...

Це — як обідати...

А оце — як купувати... Слухай...

— Слухаю...

Франзоль треба було купити. Зайшов у крамницю № 11 церобкоопівську, на площі Рози Люксембург.

— Дайте чотири, — кажу, — булки.

— Сію мінуту.

Дав мені чотири булки.

— Загорніть же, — кажу, — в папір, щоб нести було можна, бо мені далеко нести...

Дає прикажчик отакісінький клаптик паперу.

— Більше не помагається.

— Як же я їх, — питаю, — заберу? В портфель не влізуть, а так не вдержу, розгублю...

— Не помагається більше...

Залишив булки, кажучи:

— Дарую вам ваші булки!

І пішов через дорогу до азербайджанського (очевидно) громадянина і взяв чотири булки... І дав на ті булки азербайджанський громадянин прекрасного великого з чистого білого паперу мішечка... І пішов я з тим мішечком, і не розгубив булок...

Так от тепер і зважте.

Хто винен, що мене од соціалістичного шляху оджахують?

І я питаю:

— Хто винен?!

Голосномовець

Ех, і життя, дорогі товариші, насувається!

Ех, і дихатимемо ж ми легко та радісно!

Ех, і славословитимемо ми і землю, і небо, — увесь всесвіт славословитимемо за радість, за спокій, за душі нашої відпочинок наболілої...

А все наука! А все радіо!

До чого ж тільки не дійде людська думка прониклива, до чого ж тільки вона не додумається?!

Серед площі будинок. То ВУЦВК. А на даху, на будинку на тому, труба велика... А з труби з тої промови сиплються, музика гримить, співи чуються...

То голосномовець.

Засідання десь іде на двадцятій вулиці, а ви під ВУЦВКом стоїте і все чисто чуєте. І чуєте аж за три, за п'ять кварталів! А все наука! А все радіо!

Ви ж тільки подумайте, куди ми йдемо, куди завертаємо! От ви сядьте та й подумайте...

Ліквідували ви неписьменність... Завели кооперативи. Позаписувались у МОДРи, Доброхеми, Овадки, ТАПУКи. Землеустроїлися... Меліорувались... В сільському господарстві інтенсифікувались... Засівозмінились на шестипілля... Затракторилися... Кобилу свою заарденили, корову симентували, а кнура та свиню зайоркширили...

Сіли, зачесались і сидите.

А потім до жінки:

— Ке, — кажете, — Октябрино, поїду я на базар та куплю я голосномовця!

— Поїдь, Кіме Вуцзиховичу, поїдь! Давно вже пора! З ним, із голосномовцем отим, легше в світі жити...

Поїхали ви й купили...

Отут уже й починається ваше життя, спокійне та радісне...

Посадили ви, приміром, города чи бакшу, чи посіяли ви на полі збіжжя, чи стигнуть у вас у садку вишні...

А птиця капосну насідає, викльовує. Не набігатися, не накишкатися.

Пристроїли ви собі чи в садку, чи вгороді (де треба, одне слово) голосномовця свого.

Сидите в хаті й "Нову громаду" читаєте. Прочитали одну сторінку та до дудочки:

— А киша, бодай ви були повиздихали!

А воно з голосномовця як гаркне на. вгороді, чи в садку, чи на бакші:

— А киша!

І птиця врозтіч!

І бігати не треба, і кишкатися не треба... Кавуни, приміром, вистигли.

Пристроїли голосномрвця в курені й ідете додому.

А так годині о дванадцятій прокинулись та в дудочку:

— А куди ж ото ви, розпросукині ви сини, кажіть, га? Лови-лови! Держи-держидержи!

Пастухи, як груші,— з бакші.

А ви собі перевернулись на другий бік, "свят-свят-свят" проказали — й спать.

Ні бігати не треба, ні сіллю рушниці набивати.

Трактором орете... Голосномовець у хати... Підбилось сонечко, обідати час... Зразу в дудочку:

— Октябрино, галушок неси!

І їхати не треба, часу гаяти не будете.

Ех, і життя ж буде, бо велика штука радіо!

Перші кроки

(Поради для ще не українізованих)

Про неприємну справу оце писатиму... Нічого не зробиш: мушу... Посада мені така вже трапилася, а воно ж, кажуть: "Узявся — так роби!"...

Про українізацію писатиму. Декрета ж ото Радянська влада видавала, щоб закінчити з цією справою. Поспішати треба. А то ще чого доброго... Знаєте, Радянська влада не любить жартувати... Доведеться, братця, при... той... налягти... Українізуємось давайте, та тоді вже спокійнісінько що два тижні платню одержуватимемо, до профспілки одраховуватимемо, коли треба — "Інтернаціонала" співатимемо, демонстрації робитимемо...

Як справжні революціонери... Робітничі селяни, одне слово.

Знаю я, що воно не дуже приємно...

То собі сидиш, і всякі "отношения" в тебе тільки: чирк-чирк! Чирк-чирк — як мухи.

В ответ на предписание і т. д., і т. ін...

А тепер розженешся... і до словника...

Але що поробиш? Треба: можуть скоротити...

І вчи, і переучуйся, і ходи на лекції... Та ціла морока... Та ще й морально якось непевний. Все-таки хоч що б там говорили, а мова мужича... То по-панському говорив, а то по-мужичому. Якось воно, знаєте, не... Та я, одне слово, вас розумію.

І не легенька та мова. Має й граматику, й синтаксу, й літературу цілу. За один вечір її не подужаєш.

Я по собі знаю, як вона мені не легко давалась.

Учили мене тої мови української давненько вже...

Я вже був чималим чолов'ягою. Щось було мені місяців, мабуть, одинадцять, а може, й цілий рік... Так що вже добре знав, де в матері пазуха розстібається. Мати мене вчила. Каже було:

— Кажи: дай!

— Няй, мамо, няй!

— Дай, кажи, кажу тобі!

— Няй, мамо, няй!

— Нявкатимеш — не дам!

І не дасть. То я було плачу, ніби мене по штату скоротили...

Так що я за мову ту українську добре-таки натерпівся.

Та ще й тепер, маючи вже не одинадцять місяців, а значно більше, як рік, — та й то доводиться і в граматику зазирнути, а іноді то й у словник...

Отака та мова...

Хоч особливо, товариші зави, зами, замзамзави і інші радянські службовці, не лякайтесь. Жахатися нема чого... Мова українська ще нікого не кусала. Були тільки випадки (та й то не пандемічні), що вона друкарщиць, здебільше ніжних блондинок, до плачу доводила."

Але ви ж самі знаєте, які тендітні ті блондинки: вони навіть над ніжним французьким підручником плачуть... Так що це "не факт"!!

Єдине, що лякати може, — це спішність. Але й з цього становища вийти можна. Принаймні так вийти, що не скоротять...

І це не трудно... Затямте ось що...

Всі папери, писані українською мовою, починайте завжди так:

"З огляду на те та на т е..." Всі папери так починаються...

Це, значить, що ви, пишучи листа, на щось "оглядаєтесь". По-російському значить: "осматриваетесь"... Людина ви, значить, "осмотрительная"...

А такі люди цінні і по-російському, й по-українському.

Далі. Затямте собі слово — "позаяк"... Це дуже українське слово... Що воно значить, я й сам не знаю, але людина без нього не українець...

Коли вас хто питає:

— Українську мову знаєте?

Кажіть:

— Позаяк я її вчив, значить, знаю...

Квит! П'ять! І вищий розряд, як кваліфікованому знавцеві мови української.

Далі. Папери, що ото пишуться в канцеляріях і звуться по-російському "отношениями", звіть — "відношеннями".

Обов'язково. Відповіді пишіть так:

"З огляду на Ваше відношення за № 101, ми на відношення, маємо за честь надіслати наше відношення, бо Ваше відношення торкається нашого відношення і т. д., і т. ін..."

Боже вас борони написати:

"На ваш лист за № 101 відповідаємо... і т. д., і т. д."

Треба обов'язково в канцелярських паперах "нявкати"...

Тоді папери ті звучніші... Як коти в березні...

Далі. Широко вживайте слова: "розумієте". Як говорите з селянином, так після кожного слова: "розумієте", "розумієте"... То він вам, кінець кінцем, скаже:

— Ні чорта я не розумію...

І піде... А вам аби він пішов...

Далі. Замість "спасибі" чи "мерсі" — кажіть "дякую"... Тільки робіть наголос на не "я", а на "у"... Дуже ефектне слово... Тоді вас запитуватимуть усі:

— А хто за попа? А чи велика парафія? А скільки цього посту посповідали?

Оце поки що візьміть під увагу. Це обов'язково для українізованої людини для того, щоб її не скоротили...

Щасти ж вам, доле, на цім важкім, але славнім шляху!

Там таке саме

З Марсом учора вночі балакав...

Тільки ото він своєю фазою до нас повернувся, я на Холодну гору, бінокля на носа — зирк! — а там над самісіньким кінцем, ноги звисивши, чолов'яга сидить...

У кепці, в сандаліях, штани під поясок...

Сидить, ковбасу їсть...

Я грамофонну трубу в рота, одкахикавсь, та як двину:

— Здоров, марсіянцю!

— Здрастуй, мати — сира земля!

— Якої губернії?

Щось він мені таке сказав — не розібрав я. Не то Катеринославської, не то Катеринославської...

— Як живете? — питаю.

— Говоріть, — кричить, — по-руському, а то я по-українському слабувати!

— Не українізувались хіба?

— Ще!

— І в нас іще! Українізуємось оце! Термін надходить! Гарячка!

— Магай біг!

— Спасибі! А хіба и бога вірите!

— Дома віримо, на службі — ні!

— І в нас так! А де працюєте?

— У Марсотресті!

— Який розряд?

— Чотирнадцятий плюс двадцять нагрузки!

— Платять?

— Платять! Та оце скорочують!

— А чому?

— Директорової жінки сестра приїхала...

— Розумію! І в нас часом так. А яка влада у вас на Марсі?

— Ради!

— А неп є?

— Нема! Повмирали від "уравнительного"...

— Візьміть наших!

— На чорта вони нам?

— Візьміть — у нас хороші: гладкі та голені...

— Кушайте самі!

— Спасибі! А як у вас діти — інкубаторами чи постарому?!

— Постарому! Один інженер інкубатора був вигадав — жінки й інкубатора побили, й інженера втопили. "Родитимемо, — заявили, — самі!"

— І в нас самі! А на батьків діти подібні?

— Не дуже! Більше на "дядю"!

— І в нас не дуже! А що у вас зараз робиться?

— Готуємось до перевиборів!

— Жінок вибираєте?

— Вибираємо!

— Скільки відсотків?

— Десять!

— Закройсь, Марсе! У нас двадцять п'ять! Три чоловіки — одна жінка!

А...

Не встиг більше нічого спитати, бо повернувся Марс іншою фазою, якимось смітником, схожим на наш Благбаз після торгівлі...

А на смітнику нікого, крім такої птиці, як наш індик, не було...

Кажуть, що то марсіанська галка...

Тіпун вам на язык!

Ніколи я не гадав, що Наркомздрав наш така весела установа.

А він просто "хохотун гомеричний".

Випустив він оце українською мовою прохання дитини до дорослих про те, як ті дорослі мають до дитини ставитися, щоб вона велика та здорова росла.

Дитина та ще, очевидно, була не зукраїнізована і прохала російською мовою, а наркомздравівські перекладачі переклали дитячі слова українською мовою...

Так, даю вам слово честі, що якби ота дитина вміла читати та прочитала своє прохання по-українському, хапонував би її родимець обов'язково і негайно.

Умерла б дитина!

Послухайте, чого такого тая хороша дитина в Наркомздраві набалакала:

1. Не цілуйте мене в губи.

Ну, це ще сюди-туди. Не хоче, щоб у губи цілували. Хоче, щоб у інше місце.

Согласні...

2. Не кахикайте, не чхайте мені в обличчя, а то я захорую, й мені буде зле.

Не кахикайтеї Добре, що хоч іще не підкахикуйте!

3. Не наражайте мене на безпечність заповітритись на кашлюк і т. ін.

"Не наражайте на безпечність". Чули коли-небудь отаке? Дитина прохає, щоб не заразили її на різні пошесні хвороби, а перекладачі "заповітрюють".

І не може воно прохати, щоб не наражали на безпечність. На небезпечність, може?

4. Не тягайте мене на руках.

Чорт його знає, як його "на руках" тягати можна? "За руки" тягати, чи за ноти, чи за вухо, — це ще зрозуміло. Можна навіть малу дитину й за пупа тягати, але "на руках" тягати?! Їй-богу, і не бачив, і не чув ніколи...

5. Не давайте мені порожнього смочка. Сказати "смичка", щоб на скрипку грати, так що їй той смичок пошкодить? І хто його їй даватиме? Сказати, що дитина про "смичку" дбає, так мала ж іще вона.

Може, вона думала, що їй смока (помпу) в рота засовуватимуть? Доброго ж вона погляду на батьків!

Взяли б і написали просто: "Не давайте мені порожньої соски". І всім би було зрозуміло.

6. Не давайте мені ссати жеваної кукли. Самі ви "жовані кукли"! Ну що більше на це скажеш?

"Жевана кукла"?! Та хто ж таки ляльки жуватиме для дитини? Ото вигадали! На селах дають ганчірку дитині ссати та скоринку. Так і напишіть так! А то як прочитає якась сердита баба про "жевану куклу", то прийде і попсує вас усіх, замість "кукли" отої.

7. Не тіпайте мене та не гойдайте, як я плачу.

Не протестуємо принципово проти такого дітиського прохання. Але нас бере сумнів, щоб десь на Вкраїні тіпали дітей. Тіпають у нас коноплі, тіпають льон, іноді жаливу тіпають, але дітей, їй-богу (вірте мені), не тіпають! Може, після цієї "відозви" пробуватимуть, але навряд щоб з того яке прядиво було. На Вкраїні іноді трапляється, що діти "тіпаються" (самі тіпаються, а не їх хтось там тіпає), але це тоді, коли їм батько чи мати істїка показують. А від істїка не тільки діти, а й наркомздравці затіпалися б. А коли дітей хтось трясє, вони прохають: "Не трясіть нас!"

Багацько дечого тая дитина ще набалакала...

Такого набалакала, що як потрапить тая відозва на село, так не треба селянам ні театру, ні цирку, нічого їм не треба.

З кожного пункту тої відозви реготатимуть щонайменше місяць.

На тій відозві таке славне дитинча намальоване. Ну що, як воно виросте та прочитає, що з його Наркомздрав зробив? Їй-бо, битиме! І за діло битиме!

Вольовий спосіб

Марину Кривоверху знав я дуже добре... Прекрасна жінка... Працювала вона в одним із "коматів", а я туди (в "комат") частенько зазиравав по ділах (ділов! ділов!). Ну й познайомилися...

Марина Кривоверха, розносячи чай, уздрить, бувало, і мене, та й до мене;

— Мо', й ви випили?.. Випийте!! Чайок — він не вредить!..

Марина, як бачите, була в тому "коматі" за служницю... Чай ото, було, розносить, а після "державних трудов" — "наслідки" було то підмітає, то ганчіркою повитирає, щоб чисто було скрізь...

Завхоз так їй і наказав, як бралася вона за працю:

— Щоб мені скрізь чисто було! А Марина на те йому:

— Та то вже сама знаю. За те й гроші платите. Справна була жінка Марина... Ніколи їй ніякого "замічання"...

Була Марина з Полтавської губернії, округ ніяких не визнавала і казала завжди, як було спитаєш її:

— Якої ви округи, Марино?

— Та я ж уже вам казала: Полтавської я губернії, а "в'їзду" Кобиляцького... То тепер округи, кажуть, пішли, а я як з села виїхала, так тоді ще писалося, що з "в'їзду".

Любив я з Мариною побалакати: землячка ж, полтавська. Ну, ото, було, й спитаєш:

— Хто ж ви така, Марино, українка, чи хто?

— Авжеж не хто: полтавська, українка.

— А якою ви мовою говорите?

— Ото причепились! Такою, як чуєте... Якою люди, такою й я...

— Ви в школі вчилися, Марино?

— Аякже:, дві зими ходила.

— Так якою ж ви мовою говорите?

— Та знаю вже я вас, знаю: вкраїнською говорю. Побалакаємо ото, так і розійдемося.

Хороша була жінка Марина, і роботяща, й привітна... І про панів не любила згадувати.

Трапилося так, що давненько я з Мариною бачився: не ходив до того "комату".

Чимчикую якимось улицею, а до мене:

— Драстуйте!.. Дивлюсь — Марина.

— Драстуйте, голубочко! Ну, як воно, що воно? Де ви йдете?

— Та йду оце квитка купувати. Додому їду. Розщитали!

— Як?

— А так. Не видержала тої мови вкраїнської... "Здаменту не здала".

— Як? Розкажіть!

— А так. Вчили ото нас на курсах, чи як вони, щоб усі по-нашому вивчилися говорити й писати... Раніш ото воно "по-панському" все було... І я ото ходила, слухала... Як я людина не дуже ото грамотна, ходила так собі... "Трохи поспиш, трохи послухаєш". Коли ось комісія.

— Марино, — говорять, — Кривоверха! Підходю...

— Звідки ви? — питають.

— Полтавська.

— Українську мову знаєте?

— Аякже... Руської не втну, а свою, — кажу, — знаю.

— Так скажіть нам, що таке "родовий відмінок"?..

Я їм одказую:

— Відмінка не чула, а щодо родів, то траплялося. Родила, — кажу, — од покійного чоловіка Пилипка, та господь прибрав... Та воно й краще. Як удовою, та ще й з дитиною...

А вони мені:

— Не те! Не те! Ми не про те... "Відмінок"... а "падеж" знаєте що таке?

— Так чула від. батька, що колись на скотину було таке лихо, падіж, а за моєї пам'яті не було такого.

— Не знаєте, — вони говорять, — ви граматики... Сквернуvато. А про "вольовий спосіб" знаєте? Про "повелительное наклоненіє"?.. Як воно в нас буде?

— А чого ж не знаю. Звелять — зроблю, не звелять — не зроблю. Наше діло таке.

— Ну, йдіть, — кажуть.

Пішла я... Та оце як бачите — на вокзал аж іду.

— Даааа!

* * *

Замислився я дуже: шкода мені землячки зробилося. "І чого я, — думаю, — не комісія?!"

Сів в автобус і їду.

Чую розмову:

— Откуда вы, Вадим Федорович?

— Ффу! Экзамен по українізації держал!..

— Ну і как?

— Прекрасно. Спросили меня про "вольовий спосіб"... Я їм как зашпандьоріл: "Вольовий спосіб", ето бившее повелительное наклоненіє. Полное окончаніє,— говорю, — форм "вольового способу" таке... Ах, чорт, уже забил! Да ето і не важно... Однім словом, первая категория...

— Поздравляю! А мне еще предстоит ета неприятность!.. Щасливий Вадим Федорович.

А Марині, бідолашній, не поталанило.

* * *

Р. С. Не знаю, може, мої тут приклади (про Маринин іспит) подібні до прикладів Виборного Макогоненка в його знаменитих гуморесках, — пробачте мені цей "плагіат", — я тут зовсім в іншу точку б'ю. Приклади тут мають другорядну вагу.

"Конфуз"

"Безперечним фактом є те, що нащадки січовиків на Кубані не говорять тою мовою, як говорять корінні, право й лівобережна Україна...

Українська Кубань не повинна йти таким точно шляхом "язикотворчества", що її

інтенсивно розвивають тепер в УРСР.

Наша задача — не привести кубанців-українців тільки до форм, вироблених на Україні,— а створити ту школу, базуючись на живому мовному матеріалі кубанських нащадків січовиків".

(Із розмови з наркомом Л. В. Луначарським, надрукованої в Ростовській газеті "Молот").

І прийшло людство різними шляхами до комунізму...

І коли прийшло людство різними шляхами до комунізму, тоді стара гвардія більшовиків-ленінців, на березі Тигру й Євфрату зібравшись, доповіді різних націй вислухувала...

І сидів серед старої гвардії перший нарком освіти народної, першої Соціалістичної Республіки Радянської, Анатолій Васильович Луначарський...

Він, як керівник культурно-національного відродження, слухав доповіді про шлях до комунізму через національне самовизначення...

І проходили перед старою гвардією більшовиків-ленінців різнобарвні нації, колись страшним царатом пригнічувані...

Проходили білоруси, українці, євреї, поляки, німці, турки, татари, киргизи, чуваші, лопарі, мордва її сила-силенна інших націй...

І розповідали...

Розповідали вони й про труднощі, з якими піднімати культуру, віками в домовині бувшу, доводилося, і про радість творчості, про радість відродження...

Розповідали про те, як доводилося прискорювати процес мовотворчості, щоб угнатися за культурами, що в нормальних умовах розвивалися...

Й усміхалася радісно стара гвардія ленінська, бачачи нації й культурно, й політично розкріпачені...

Проходили нації...

І останніми підходили нащадки запорізьких січовиків славних — кубанці-українці...

І запитав їх Анатолій Васильович Луначарський:

— Гей ви, запорожці, ви, славні молодці. А скажіть нам, а розкажіть нам, коли відроджуватися почали?

І залунав кубанський голос колективний:

— Числа не знаємо, бо календаря не маємо, місяць у небі, год у книзі, а день у нас такий, як і в вас — поцілуй за те он куди нас!

І тихо-тихо зробилося на березі Тигру та Євфрату. І, потупивши очі, запитав Анатолій Васильович Луначарський:

— Що кажете таке, запорожці, ви, славні молодці?

Відповіли нащадки січовиків славних:

— Як відроджував, так і кажемо... На мовному матеріалі січовиків відроджував! Чого ж гніваєшся!

І ще тихше зробилося на березі Тигру й Євфрату.

Українізація

Інтермедія до п'єси "Вій"

ДІЙОВІ ОСОБИ:

- 1) Голова комісії українізації.
- 2) Два члени комісії.
- 3) Радянська панна.
- 4) Кумедник.
- 5) Хор бурсаків.

Всі дійові особи — переодягнені бурсаки.

Кумедник (*вискакує й дзвонить*). Гей, латрижники, ланці, розбишаки, поганці, цитьте! Тихо, невігласи, сміріте ваші гласи! Зараз почнеться комедія, весела інтермедія.

Бурсаки. Тихо! Комедія! Інтермедія!

Кумедник. І ритори, й аудитори, граматика і братчики. Незаможники, середняки і тррррудова інтелігенція. І партійні, і безпартійні, і навіть чесні безпартійні. Вичищені й відновлені. Хто "за" і хто "проти". Ану, хто "проти"? Нема? То-то ж. Цитьте. Внемліте к річам моїм. Слух преклоніте. Ми вам українізацію апарату покажемо і як туу українізацію переводиться, розкажемо. Прислухайтесь, придивляйтесь. Все, що покажемо, запам'ятайте і на вуса намотайте.

Бурсаки. Тихо! Українізація!

Кумедник. Ось іде комісія по українізації.

Входить комісія.

Кумедник. Ось іде громадянка Ундервуд. Вона на всі 100 % українізувалася і через те на радянській посаді зосталася.

Входить панна.

Кумедник. Прислухайтесь, придивляйтесь, воно вам у пригоді стане, бо українізувати вас ще не скоро перестануть. Будьмо уважні.

Голова комісії запитує панну. Члени — записують відповіді. Бурсаки на всі відповіді панни реагують жереб'ячим: "Го-го-го".

Голова (до панни). Ви українізувалися?

Панна. Вже.

Голова. А скажіть, будь ласка, навіщо переводиться українізацію?

Панна. Українізацію переводиться для того, щоб залишити всіх на посадах, бо якби не українізували, то треба було б усіх повиганяти.

Голова. Так. Так. А скажіть тепер, чим славна є наша Україна?

Панна (співає):

Лугом іду, коня веду, Розвивайся, луже!

Бурсаки (раптом підхоплюють):

Сватай мене, козаченьку, Люблю тебе дуже.

Кумедник (дзвонить, силкуючись припинити бурсаків. Останні поволі

втихають). Ффу, не видержали хлопці!

Голова (до панни). Ви хотіли сказати піснею?

Панна. Але...

Голова. Що таке "але"?

Панна. "Але", по-нашому, по-руському, будіть значить: "Да".

Бурсаки регочуть... Музика грає туш.

Голова. А чим іще славна наша Україна?

Панна. Борщем і галушками.

Бурсаки регочуть... Музика грає туш.

Голова. Ну, українознавство ви засвоїли добре. Тепер трохи з географії... Скажіть, що таке "селянин"?

Панна. Селяни... селяни... селяни... Про це і не говорили.

Голова. Не говорили? Ну, та це не так і важно. А скажіть тепер, як буде по-українському: "В виду того, что..."?

Панна. Позакак.

Голова. Прекрасно. Прекрасно. Та ви краще од Шевченка. Скажіть тепер, як пишуться папери українською мовою?

Панна. Всі папери українською мовою починаються так: "З огляду на ваше відношення..." А в словах, де було руське "ять", пишеться "ї" з точкою.

Голова. Приклад?

Панна. Наприклад: "лес" — ліс; "сено" — сіно; "возле" — возлі; "езде" — везді...

Бурсаки регочуть.

Голова. Все це дуже добре. А все-таки найголовнішого не сказали. Що найголовніше на Україні?

Панна (мнеться). Не... не... знаю.

Голова. Не знаєте?

Панна. Не знаю.

Голова (до дирижера). Маестро! Допоможіть!

Музика починає грати гопак.

Панна (скрикує). Гопак! (І починає танцювати).

Танцюють усі. Усі до нестями. Кумедник намагається перепинити. Нарешті всі вгамовуються.

Голова. Прекрасно! (Урочисто). Громадянка Ундервуд як знавець українознавства переводиться в позакатегорійні й підвищується з 10 в 14 розряд... Ви вільні...

Бурсаки (співають). Українізувалась. Українізувалась.

Українізувааалааа.

Завіса.